

PRZEGLĄD WYBORCZY

Biuletyn informacyjny

6-8/2011

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Alicja Kicińska oraz zespół w Krajowym Biurze Wyborczym

Redakcja – Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Elżbieta Cieślak

Oddano do druku – wrzesień 2011 r.

*Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” Krajowe Biuro
Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.*

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	4
* Wybory do Sejmu i do Senatu	4
* Postanowienie Prezydenta RP o zarządzeniu wyborów	4
* Akty prawne w sprawach wyborów	7
* Komitety wyborcze	9
* Rejestracja list i kandydatów na posłów i senatorów	17
* Informacje, wyjaśnienia, opinie	18
* Gospodarka finansowa partii politycznych i komitetów	41
* sprawozdania i informacje partii za 2010 r.	41
* sprawozdania komitetów wyborczych z wyborów uzupełniających do Senatu przeprowadzonych w dniu 11 lutego 2011 r.	42
* Wybory samorządowe w toku kadencji	44
* Współdziałanie i wymiana doświadczeń	50
* Informacje prawne	54

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 12 posiedzeń w dniach 6, 13, 20, 27 czerwca, 18 i 25 lipca oraz 1, 8, 17, 22, 29 i 30 sierpnia 2011 r.

Nastąpiła zmiana w składzie Państwowej Komisji Wyborczej. W dniu 18 sierpnia 2011 r. wygasło członkostwo w Komisji w związku z osiągnięciem ustawowego wieku, sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego Jana Kacprzaka, który pełnił również funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji. Prezydent RP powołał w skład Państwowej Komisji Wyborczej w dniu 19 sierpnia 2011 r. sędziego NSA Bogusława Dautera. Komisja na posiedzeniu w dniu 29 sierpnia br. wybrała na zastępcę przewodniczącego sędziego Andrzeja Kisielewicza.

- * Prezydent RP postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2011 r. zarządził na dzień 9 października 2011 r. wybory do Sejmu i do Senatu RP (Dz. U. Nr 162, poz. 978).

POSTANOWIENIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 4 sierpnia 2011 r.

**w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

Na podstawie art. 98 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz art. 194 § 1 w związku z art. 257 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.¹⁾) stanowi się, co następuje:

§ 1

Zarządzam wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2

Dzień wyborów wyznaczam na niedzielę 9 października 2011 r.

§ 3

Dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych, określa

kalendarz wyborczy stanowiący załącznik do postanowienia.

§ 4

Postanowienie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(-) Bronisław Komorowski

1) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. Nr 26, poz. 134*), Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134 poz. 777, Nr 147, poz. 881 i Nr 149, poz. 889.

*) Ustawa z dnia 3 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy ogłoszona w Dz. U. Nr 26, poz. 134 utraciła moc obowiązującą z dniem 21 lipca 2011 r. na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r. (Dz. U. Nr 149, poz. 889).

**Załącznik do postanowienia
Prezydenta Rzeczypospolitej
Polskiej z dnia 4 sierpnia 2011 r.
(poz.)**

**KALENDARZ WYBORCZY DLA WYBORÓW DO SEJMU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ W DNIU 9 PAŹDZIERNIKA 2011 R.**

Data wykonania czynności wyborczych *)	Treść czynności wyborczych
1	2
do dnia 20 sierpnia 2011 r.	— zawiadomienie Państwowej Komisji Wyborczej: – przez organ partii politycznej o utworzeniu komitetu wyborczego, – przez pełnomocnika wyborczego o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego lub o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców
do dnia 22 sierpnia 2011 r.	— powołanie okręgowych komisji wyborczych
do dnia 30 sierpnia 2011 r. do godz. 24⁰⁰	— zgłaszanie list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów w celu zarejestrowania
do dnia 4 września 2011 r.	— utworzenie obwodów głosowania w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, domach studenckich i zespołach tych domów oraz ustalenie ich granic, siedzib i numerów

do dnia 9 września 2011 r.	— podanie do wiadomości publicznej informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych, w tym o siedzibach obwodowych komisji wyborczych właściwych dla głosowania korespondencyjnego, i o lokalach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych; — zgłaszanie przez armatorów wniosków o utworzenie obwodów głosowania na polskich statkach morskich
do dnia 16 września 2011 r.	— zgłaszanie kandydatów do obwodowych komisji wyborczych przez pełnomocników komitetów wyborczych
do dnia 18 września 2011 r.	— powołanie przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) obwodowych komisji wyborczych; — podanie do wiadomości publicznej informacji o numerach i granicach obwodów głosowania utworzonych za granicą oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych, w tym o siedzibach obwodowych komisji wyborczych właściwych dla głosowania korespondencyjnego; — zgłaszanie wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) przez wyborców niepełnosprawnych zamiaru głosowania korespondencyjnego w kraju, w tym przy pomocy nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a; — sporządzenie spisów wyborców przez gminy
od dnia 18 września 2011 r. do dnia 25 września 2011 r.	— składanie przez żołnierzy pełniących zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniących służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywających ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także ratowników odbywających zasadniczą służbę wojskową w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania oraz policjantów z jednostek skoszarowanych, funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej pełniących służbę w systemie skoszarowanym, wniosków o dopisanie do wybranego przez nich spisu wyborców sporządzanego dla miejscowości, w której odbywają służbę
od dnia 24 września 2011 r. do dnia 7 października 2011 r. do godz. 24⁰⁰	— nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych przygotowanych przez komitety wyborcze
do dnia 24 września 2011 r.	— zgłaszanie konsulowi przez wyborców zamiaru głosowania korespondencyjnego za granicą
do dnia 25 września 2011 r.	— składanie wniosków przez wyborców niepełnosprawnych o dopisanie ich do spisu w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce stałego zamieszkania; — zgłaszanie wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) przez wyborców niepełnosprawnych zamiaru głosowania w lokalu

	wyborczym przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a
do dnia 29 września 2011 r.	— podanie przez okręgowe komisje wyborcze, w formie obwieszczenia, informacji o zarejestrowanych listach kandydatów na posłów oraz zarejestrowanych kandydatach na senatorów; — składanie wniosków o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania
do dnia 4 października 2011 r.	— składanie wniosków przez wyborców przebywających czasowo na obszarze gminy lub wyborców nigdzie niezamieszkałych o dopisanie do spisu wyborców; — składanie przez komitety wyborcze wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych oświadczeń do Państwowej Komisji Wyborczej o korzystaniu ich list kandydatów na posłów ze zwolnienia z warunku określonego w art. 196 § 1 Kodeksu wyborczego, tj. obowiązku przekroczenia progu wyborczego
do dnia 6 października 2011 r.	— zgłaszanie przez wyborców przebywających za granicą wniosków o wpisanie do spisu wyborców w obwodach głosowania utworzonych za granicą; — zgłaszanie przez wyborców przebywających na polskich statkach morskich wniosków o wpisanie do spisów wyborców w obwodach głosowania utworzonych na tych statkach
w dniu 7 października 2011 r. o godz. 24⁰⁰	— zakończenie kampanii wyborczej
w dniu 9 października 2011 r. godz. 7⁰⁰-21⁰⁰	— głosowanie

*) Zgodnie z art. 9 § 2 i 3 Kodeksu wyborczego jeżeli koniec terminu wykonania czynności określonej w Kodeksie przypada na sobotę albo na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu. Jeżeli Kodeks nie stanowi inaczej, czynności wyborcze są dokonywane w godzinach urzędowania sądów, organów wyborczych, urzędów gmin oraz konsulatów.

- * Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym wymogiem podała w dniu 8 sierpnia br. do publicznej wiadomości obwieszczenie o okręgach wyborczych oraz komunikat o liczbie wyborców ujętych w rejestrach wyborców według stanu na dzień 30 czerwca 2011 r. – wynoszącej 30 612 295 osób.
- * Państwowa Komisja Wyborcza oraz właściwi ministrowie i Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji zgodnie z ustawowym upoważnieniem wydali rozporządzenia i uchwały dotyczące przygotowania i przeprowadzenia wyborów, w szczególności:
  - Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji - w sprawach rejestru wyborców i

spisu wyborców oraz zapewnienia PKW sprawowania nadzoru nad prowadzeniem rejestru i sporządzaniem spisów; sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania; ochrony lokali obwodowych komisji wyborczych w czasie przerwy w głosowaniu,

- Minister Infrastruktury – w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych,

- Minister Spraw Zagranicznych - w sprawie spisu wyborców przebywających za granicą oraz w sprawie utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą,

- Minister Sprawiedliwości – w sprawie zawiadomienia gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania,

- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – w sprawach zasad i trybu przeprowadzania debat wyborczych przez Telewizję Polską SA; nieodpłatnego przedstawiania w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z wyborami i wyjaśnieniem przepisów prawnych; zasad i sposobu łącznego prowadzenia kampanii wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych,

- Państwowa Komisja Wyborcza w sprawach wzorów zgłoszenia i protokołów rejestracji list i kandydatów na posłów i senatorów; wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestracji; wzorów protokołów głosowania i protokołów z wyborów; wzorów kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a i sposobu drukowania kart i nakładek oraz ich przekazania obwodowym komisjom wyborczym; głosowania korespondencyjnego za granicą; warunków i sposobu wykorzystania techniki elektronicznej oraz przekazywania danych w systemie elektronicznym; wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących ich zadań i trybu przygotowania i przeprowadzenia głosowania.

W dniu 18 sierpnia 2011 r. Państwowa Komisja Wyborcza powołała okręgowe komisje wyborcze w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 9 października 2011 r. W skład komisji zgodnie z ustawowym wymogiem weszli sędziowie. Łącznie, w skład 41 okręgowych komisji wchodzi 382 sędziów: 3 sędziów Sądu Najwyższego, 2 sędziów Naczelnego Sądu

Administracyjnego, 4 sędziów Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, 20 sędziów sądów apelacyjnych, 187 sędziów sądów okręgowych, 166 sędziów sądów rejonowych. Państwowa Komisja Wyborcza dla ułatwienia podmiotom wyborczym wykonania zadań i czynności wyborczych sporządziła ponadto informacje, wyjaśnienia i wzory odpowiednich formularzy dotyczące tworzenia komitetów wyborczych, sposobu zgłaszania list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów. Zasad finansowania kampanii wyborczej, uprawnień w wyborach wyborców niepełnosprawnych. Wydane w sprawach wyborów akty prawne, informacje, wyjaśnienia i komunikaty są dostępne na stronie internetowej Komisji.

- * W ustawowym terminie do dnia 22 sierpnia 2011 r. do Państwowej Komisji Wyborczej mogły być zgłaszane zawiadomienia partii politycznych, koalicji partii politycznych oraz wyborców o utworzeniu komitetu wyborczego w celu udziału w wyborach. Dla ułatwienia dokonania tej czynności zgłoszenia były przyjmowane także w wolną od pracy sobotę 20 sierpnia br. Złożono 110 zawiadomień: 19 zawiadomień w celu zgłoszenia kandydatów do Sejmu i Senatu, jedno zawiadomienie dla zgłoszenia kandydatów tylko do Sejmu, 90 zawiadomień dla zgłoszenia kandydatów tylko na senatorów; 18 zawiadomień – zostało złożonych przez partie polityczne, pozostałe 92 zawiadomienia złożyli wyborcy. Państwowa Komisja przyjęła zawiadomienia 103 podmiotów, a odmówiła przyjęcia 7 zawiadomień ponieważ nie spełniały warunków określonych w ustawie, w szczególności utworzenie komitetu nie zostało poparte podpisami co najmniej 1000 wyborców. Na odmowę przyjęcia zawiadomienia przysługiwała skarga do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy uznał za zasadną skargę Komitetu Wyborczego Wyborców Obywatelskich List Wyborczych Nowego Ekranu i w związku z tym Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła w dniu 31 sierpnia 2011 r. zawiadomienie o utworzeniu tego komitetu, ustalając termin zgłoszenia list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów do dnia 7 września 2011 r. do godz. 24⁰⁰.

Wykaz złożonych zawiadomień o utworzeniu komitetu wyborczego w związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Nazwa komitetu	Skrót nazwy komitetu	Podmioty, które utworzyły komitet	Data zgłoszenia	Ma zamiar zgłaszać kandydatów	Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej
Komitet Wyborczy Polska Partia Pracy - Sierpień 80	Komitet Wyborczy PPP - Sierpień 80	Polska Partia Pracy - Sierpień 80	5 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Ruch Palikota		Ruch Palikota	5 sierpnia 2011 r.	do Sejmu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP	KW Platforma Obywatelska RP	Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej	5 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Prawica	KW Prawica	Prawica Rzeczypospolitej	5 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej	Komitet Wyborczy SLD	Sojusz Lewicy Demokratycznej	5 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Polska Jest Najważniejsza	KW Polska Jest Najważniejsza	Polska Jest Najważniejsza	8 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	KW Prawo i Sprawiedliwość	Prawo i Sprawiedliwość	8 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Polska Patriotyczna	KW Polska Patriotyczna	Polska Patriotyczna	8 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	Komitet Wyborczy PSL	Polskie Stronnictwo Ludowe	8 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Ligi Obrony Suwerenności	KW Ligi Obrony Suwerenności	Liga Obrony Suwerenności	8 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Związku Słowiańskiego	KW Związku Słowiańskiego	Związek Słowiański	8 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	Kongres Nowej Prawicy	9 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Cimoszewicz do Senatu	KWW Cimoszewicz do Senatu	Wyborcy	10 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Partii Demokratycznej - demokraci.pl	KW Partii Demokratycznej	Partia Demokratyczna - demokraci.pl	10 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Artura Balazsa	KWW Artura Balazsa	Wyborcy	10 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Nasz Dom Polska - Samoobrona Andrzeja Leppera	NDP-Samoobrona Leppera	Nasz Dom Polska - Samoobrona Andrzeja Leppera	10 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 12 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Bezpartyjni.pl	KWW Bezpartyjni.pl	Wyborcy	11 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Włodzimierza Wiertka	KWW Włodzimierza Wiertka	Wyborcy	11 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Narodowego Odrodzenia Polski	KW Narodowego Odrodzenia Polski	Narodowe Odrodzenie Polski	11 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 11 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Wspólnoty Samorządowej Doliny Sanu	KWW Wspólnoty Samorządowej Doliny Sanu	Wyborcy	12 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 12 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Barbary Dolniak	KWW Barbary Dolniak	Wyborcy	12 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 12 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Autonomia Dla Ziemi Śląskiej	KWW Autonomia Dla Ziemi Śląskiej	Wyborcy	12 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 16 sierpnia 2011 w sprawie wezwania do usunięcia wady z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Konrada Głębockiego Obywatele do Senatu	KWW Konrada Głębockiego Obywatele do Senatu	Wyborcy	12 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Marka Borowskiego	KWW Marka Borowskiego	Wyborcy	12 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 16 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Radosława Piesiewicza Niezależnego Kandydata na Senatora RP	KWW Radosława Piesiewicza	Wyborcy	12 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 16 sierpnia 2011 w sprawie wezwania do usunięcia wady z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Wyborców Roberta Węgrzyna	KWW Roberta Węgrzyna	Wyborcy	16 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 16 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Stronnictwo Narodowe im. Dmowskiego Romana	KW Stronnictwo Narodowe im. Dmowskiego Romana	Stronnictwo Narodowe im. Dmowskiego Romana	16 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 16 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Polska Obywatelska		Wyborcy	16 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Senat Obywatelski - Konstanty Dombrowicz	KWW Senat Obywatelski - Konstanty Dombrowicz	Wyborcy	16 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin	KW Liga Polskich Rodzin	Liga Polskich Rodzin	16 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Unia Prezydentów - Obywatele do Senatu	KWW Unia Prezydentów - Obywatele do Senatu	Wyborcy	16 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Bartnika Łukasza	KWW Bartnika Łukasza	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Edmunda Klicha	KWW Edmunda Klicha	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Ryszarda Kurpa	KWW Ryszarda Kurpa	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Cezarego Marka Graja	Komitet Wyborczy Wyborców C. M. Graja	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka	KWW Mniejszość Niemiecka	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie wezwania do usunięcia wady zawiadomienia z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Kazimierza Kutza	KWW Kazimierza Kutza	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Wiesław Piotrowski Bezpartyjny	KWW Wiesław Piotrowski Bezpartyjny	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Rafał Dutkiewicz	KWW Rafał Dutkiewicz	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Wyborców Niezależnego Kandydata Na Senatora Leszka Lewoc	KWW NK Na Senatora Leszka Lewoc	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Krzysztofa Piesiewicza	KWW Krzysztofa Piesiewicza	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Alojzego Motylewskiego	KWW Alojzego Motylewskiego	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Janusza Michalaka	KWW Janusza Michalaka	Wyborcy	17 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Romana Jasiakiewicza	KWW Romana Jasiakiewicza	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców "Ojcowizna"	KWW "Ojcowizna"	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Iwony Borchulskiej	KWW Iwony Borchulskiej	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Tadeusza Ferenca "Rozwój Podkarpacia"	KWW Tadeusza Ferenca "Rozwój Podkarpacia"	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Kandydata na Senatora Przemysława Jakuba Hince	KWW Przemysława Jakuba Hince	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców "Banaś do Senatu"	KWW "Banaś do Senatu"	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Adama Hajduka Razem	KWW Adama Hajduka Razem	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Longina Komołowskiego	KWW Longina Komołowskiego	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Andrzej Celiński do Senatu	KWW Andrzej Celiński do Senatu	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Konfederacja Godność i Praworządność	KWW Konfederacja Godność i Praworządność	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jerzego Krzekotowskiego	KWW Jerzego Krzekotowskiego	Wyborcy	18 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Wyborców Marii Olszak-Winiarskiej	KWW Marii Olszak-Winiarskiej	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Michała Okły	KWW Michała Okły	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jarosława Milczarka "Zlikwidować Senat"	KWW Jarosława Milczarka "Zlikwidować Senat"	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Wincentego Szarmacha	KWW Wincentego Szarmacha	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Grażyny Głuszak	KWW Grażyny Głuszak	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Wiesława Domian	KWW Wiesława Domian	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców "Wolni i Solidarni" Kornela Morawieckiego	KWW "WiS" Kornela Morawieckiego	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Dariusza Macieja Grabowskiego	KWW Dariusza Macieja Grabowskiego	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Śląsk - Jerzy Markowski	KWW Śląsk - Jerzy Markowski	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jacka Janiszewskiego	KWW Jacka Janiszewskiego	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Aktywni Społecznie	KWW Aktywni Społecznie	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Przymierze dla Polski	KW PDP	Przymierze dla Polski	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 19 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Mariana Antosza - Kandydat Niezależny do Senatu RP	KWW Marian Antosz Niezależny	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Obywatel z Mazur w Ponadpartyjnym Senacie	KWW Obywatel z Mazur w Ponadpartyjnym Senacie	Wyborcy	19 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Zbigniewa Chlebowskiego	KWW Zbigniewa Chlebowskiego	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Wyborców Podhalanie	KWW Podhalanie	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Bogumiła Czubackiego	KWW Bogumiła Czubackiego	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Władysława Komarnickiego	KWW Władysława Komarnickiego	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Bogdana Borkowskiego	KWW Bogdana Borkowskiego	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców W. Lubawskiego - Senat dla Obywateli	KWW W. Lubawskiego - Senat dla Obywateli	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców W Imieniu Patriotów	Komitet Wyborczy Wyborców W Imieniu Patriotów	Wyborcy	20 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie wezwania do usunięcia wady z dnia 29 sierpnia 2011 w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Bezpartyjni do Senatu	KWW Bezpartyjni do Senatu	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Janusza Geryka		Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Dudek-Durkalec	KWW Dudek-Durkalec	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Katarzyna Elżbieta Bider	KWW Katarzyna Elżbieta Bider	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Dla Pomorza ... Dla Polski	KWW Dla Pomorza ... Dla Polski	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Paweł Policzkiewicz		Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Bogdana Bardzika	KWW Bogdana Bardzika	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Na Ojczyściej Ziemi		Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie wezwania do usunięcia wady z dnia 25 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Chrześcijańskiej Inicjatywy Społecznej	KW Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna	Zarząd Główny Chrześcijańskiej Inicjatywy Społecznej	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Baćko do Senatu	KWW Baćko do Senatu	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Romualda Szeremietiewa	KWW Romualda Szeremietiewa	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Longina Kajki	KWW Longina Kajki	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Tadeusza Skorupy	Komitet Wyborczy Wyborców Tadeusza Skorupy	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Izabelli Sierakowskiej	KWW Izabelli Sierakowskiej	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców "Nasz Powiat" Piotr Batura	KWW "Nasz Powiat" Piotr Batura	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Elżbiety Hibner	KWW Elżbiety Hibner	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Piotr Biliński - Obywatel w Senacie	Komitet Wyborczy Wyborców Piotr Biliński OWS	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Mniejszość Niemiecka Województwa Śląskiego	KWW Mniejszość Śląskie	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Artura Zielińskiego	KWW Artura Zielińskiego	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Aleksandra Ziolo	KWW Aleksandra Ziolo	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jacka Ciechanowskiego	KWW Jacka Ciechanowskiego	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Romana Sklepowicza	KWW Romana Sklepowicza	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jana Wojtery	KWW Wojtery	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia

Komitet Wyborczy Wyborców Józefa Makosza	KWW Józefa Makosza	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Kandydat Częstochowy	KWW Kandydat Częstochowy	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jacek Markowski Twój Senator	KWW Jacek Markowski Twój Senator	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Przemysława Zalańskiego	KWW Przemysława Zalańskiego	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Krzysztofa Majkowskiego	KWW Krzysztofa Majkowskiego	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Katarzyny Nowocin-Kowalczyk	KWW Katarzyny Nowocin-Kowalczyk	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców "Podkarpacie Razem"	KWW Podkarpacie Razem	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Obywatelskich List Wyborczych Nowego Ekranu	KWWOLWNE	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia z dnia 31 sierpnia 2011 r. w sprawie przyjęcia zawiadomienia w związku z postanowieniem Sądu Najwyższego
Komitet Wyborczy Wyborców Jedność Powiatowa PDMP	KWW Jedność Powiatowa PDMP	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Jerzego Kołomyjca		Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Łukasza Beldy	KWW Łukasza Beldy	Wyborcy	22 sierpnia 2011 r.	do Senatu	z dnia 23 sierpnia 2011 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia
Komitet Wyborczy Wyborców Remigiusza Dusia	KWW Remigiusza Dusia	Wyborcy	24 sierpnia 2011 r.	do Sejmu i Senatu	z dnia 24 sierpnia 2011 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia

* Do dnia 30 sierpnia 2011 r. do godz. 24⁰⁰ okręgowe komisje wyborcze przyjmowały zgłoszenia list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów do rejestracji. Do okręgowych komisji wyborczych zgłoszono 371 list kandydatów na posłów; zgłosiło je

11 komitetów wyborczych: Nasz Dom Polska – Samoobrona Andrzeja Leppera, Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikke, Mniejszość Niemiecka, Platforma Obywatelska RP, Polska Jest Najważniejsza, Polska Partia Pracy-Sierpień 80, Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawica, Prawo i Sprawiedliwość, Ruch Palikota, Sojusz Lewicy Demokratycznej. Komisje okręgowe zarejestrowały 338 list, a odmówiły rejestracji 33 list ponieważ nie spełniały wymogów ustawowo przewidzianych, w szczególności zgłoszenie listy nie było poparte podpisami co najmniej 5000 wyborców z danego okręgu wyborczego bądź dołączeniem zamiast wykazu podpisów zaświadczenia, że komitet zarejestrował już listy co najmniej w połowie okręgów wyborczych. Kandydatów na senatorów zgłosiło 89 komitetów wyborczych, w tym 73 komitety wyborcze wyborców; zgłoszono 534 kandydatów, zarejestrowano 502 kandydatów, odmówiono rejestracji 32 kandydatów, przede wszystkim z powodu niepoparcia zgłoszenia wymaganą liczbą co najmniej 2000 wyborców zamieszkałych w danym okręgu.

- * W dniu 9 września 2011 r. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 219 § 1 Kodeksu wyborczego przeprowadziła publiczne losowanie jednolitych numerów dla list kandydatów na posłów 10 komitetów wyborczych, których listy zostały zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Wylosowane zostały następujące numery: NR 1 – dla list KW Prawo i Sprawiedliwość, Nr 2 – dla list KW Polska Jest Najważniejsza, Nr 3 – dla list KW Sojusz Lewicy Demokratycznej, Nr 4 – dla list KW Ruch Palikota, Nr 5 – dla list KW Polskie Stronnictwo Ludowe, Nr 6 – dla list KW Polska Partia Pracy-Sierpień 80, Nr 7 – dla list KW Platforma Obywatelska, Nr 8 – dla list KW Nasz Dom Polska-Samoobrona Andrzeja Leppera, Nr 9 – dla list KW Nowa Prawica –Janusza Korwin-Mikke, Nr 10 – dla list KW Prawica. Nr 11 Okręgowa Komisja Wyborcza w Opolu przyznała liście kandydatów KWW Mniejszość Niemiecka zarejestrowanej w okręgu wyborczym nr 21.
- * Państwowa Komisja Wyborcza w związku z licznymi pytaniami udzieliła informacji i wyjaśnień w dotyczących stosowania przepisów prawa wyborczego. Wydała w szczególności szczegółowe wyjaśnienia w sprawie finansowania kampanii wyborczej, w których przypomniała, że:

- zasady prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze, uczestniczące w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej regulują przepisy:

1) Kodeksu wyborczego, a w szczególności:

- działu I, rozdziału 15 „Finansowanie kampanii wyborczej” – dotyczące zasad pozyskiwania przychodów, dokonywania wydatków i prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze, odpowiedzialności za zobowiązania majątkowe komitetu oraz obowiązku przedłożenia Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania wyborczego komitetu, przyjęcia bądź odrzucenia sprawozdania wyborczego komitetu i konsekwencji tego rozstrzygnięcia,
- art. 199 i 200 określające sposób obliczania limitu wydatków komitetu wyborczego, uczestniczącego w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, oraz art. 259, określający sposób obliczania limitu wydatków komitetu wyborczego, uczestniczącego w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
- działu IX „Przepisy karne”, w szczególności art. 503-510 oraz art. 514-516;

2) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 z późn. zm.), zwana dalej „ustawą o partiach”, a w szczególności:

- rozdział 4 „Finanse i finansowanie partii politycznych”, dotyczący m.in. źródeł finansowania partii politycznych oraz tworzenia i funkcjonowania Funduszu Wyborczego partii,
- rozdział 6a zawierający przepisy karne ustawy;

3) przepisy wykonawcze wydane na podstawie Kodeksu wyborczego;

(Ujednolicone teksty w/w ustaw oraz teksty aktów wykonawczych znajdują się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej – adres: www.pkw.gov.pl);

- 4) ustawa z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009 r., Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.);
- 5) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 137, poz. 1539 oraz z 2003 r., Nr 11, poz. 117).

2. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów i senatorów mają partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz wyborcy. Czynności wyborcze w imieniu partii politycznych, koalicji wyborczych partii politycznych i wyborców, zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego, wykonują komitety wyborcze, od dnia ich utworzenia.

(Komitet wyborczy czynności prawne, w tym związane z pozyskiwaniem środków finansowych na kampanię wyborczą i ich wydatkowaniem, może podejmować po wydaniu przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o jego utworzeniu).

Prawo do prowadzenia kampanii wyborczej na rzecz kandydatów przysługuje, na zasadzie wyłączności, komitetowi wyborczemu (art. 84 § 1 Kodeksu wyborczego). Oznacza to, że wszelkie czynności związane z pozyskiwaniem środków finansowych, dokonywaniem wydatków na organizowanie spotkań wyborczych i promocją poszczególnych kandydatów w formie plakatów, ulotek, itd., mogą być prowadzone tylko przez komitety wyborcze i wyłącznie w okresie kampanii wyborczej, która rozpoczyna się z dniem ogłoszenia postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów, a kończy się na 24 godziny przed dniem wyborów (art. 104 w związku z art. 194 § 1 Kodeksu wyborczego).

(Wszelkie spotkania sprawozdawcze czy informacyjne członków partii, organizacji społecznych, stowarzyszeń, posłów i senatorów lub przedstawicieli komitetów zgłaszających kandydatów w wyborach do Sejmu lub Senatu, organizowane w trakcie kampanii wyborczej, mogą odbywać się tylko pod warunkiem, że nie zawierają żadnych znamion agitacji wyborczej. W przeciwnym razie traktowane są jako element kampanii wyborczej i podlegają regulacjom dotyczącym tej kampanii).

3. Gospodarkę finansową komitetu prowadzi i ponosi za nią pełną odpowiedzialność pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego (art. 127 § 1 Kodeksu wyborczego). Zgodnie z art. 130 § 2 Kodeksu wyborczego bez pisemnej zgody pełnomocnika finansowego nie można zaciągać żadnych zobowiązań finansowych w imieniu i na rzecz komitetu wyborczego.

(Pełnomocnik finansowy może upoważnić inne osoby do podejmowania określonych czynności związanych z dokonywaniem wydatków komitetu wyborczego w jego pomocniczych strukturach terenowych. Nie zwalnia go to jednak z odpowiedzialności za całokształt gospodarki finansowej komitetu).

Pełnomocnik finansowy ponosi odpowiedzialność karną za naruszenie zakazów i ograniczeń w pozyskiwaniu i wydatkowaniu środków. Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego (art. 127 § 3 Kodeksu wyborczego).

Funkcji pełnomocnika finansowego, w myśl art. 127 ust. 2 Kodeksu wyborczego nie może pełnić:

- 1) pełnomocnik wyborczy;
- 2) kandydat na posła oraz kandydat na senatora;
- 3) funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.

W razie złożenia rezygnacji przez pełnomocnika finansowego z pełnionej funkcji i powołania nowego pełnomocnika, należy o tym fakcie powiadomić Państwową Komisję Wyborczą w trybie przepisów o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 204 § 2 i 3 w związku z art. 86 Kodeksu wyborczego, art. 204 § 4 i 5 w związku z art. 87 Kodeksu wyborczego, art. 204 § 6 i 7 w związku z art. 89 Kodeksu wyborczego).

Zgodnie z art. 130 § 1 Kodeksu wyborczego odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego ponosi pełnomocnik finansowy tego komitetu. Odpowiedzialność ta ma charakter nieograniczony i dotyczy całego majątku osobistego pełnomocnika finansowego, a także majątku posiadanego w ramach wspólności majątkowej ze współmałżonkiem.

Zgodnie z art. 130 § 3 Kodeksu wyborczego w przypadku gdy z majątku pełnomocnika finansowego nie można pokryć roszczeń wobec komitetu wyborczego odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

- 1) komitetu wyborczego partii politycznej ponosi partia polityczna, która utworzyła komitet wyborczy;
- 2) koalicyjnego komitetu wyborczego ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej;
- 3) komitetu wyborczego wyborców ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu.

(Odpowiedzialność solidarna polega na tym, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich zobowiązanych łącznie, od kilku z nich lub od

każdego z nich, z osobna. Zasady odpowiedzialności solidarnej określają art. 366-378 Kodeksu cywilnego).

Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu obejmuje także zobowiązania związane z rozliczeniem korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów Kodeksu wyborczego – nie dotyczy to korzyści majątkowych przekazanych dobrowolnie przez komitet wyborczy na rzecz Skarbu Państwa.

Na podstawie art. 109 § 2 Kodeksu wyborczego komitety wyborcze zobowiązane są do umieszczenia na wszystkich materiałach wyborczych wyraźnych oznaczeń, od kogo one pochodzą. Materiałem wyborczym jest każdy, pochodzący od komitetu wyborczego upubliczniony i utrwalony przekaz informacji mający związek z zarządzonymi wyborami. Materiały zawierające takie oznaczenie podlegają ochronie prawnej i są dowodami poniesionych kosztów.

4. Komitet wyborczy gromadzi środki finansowe wyłącznie na jednym rachunku bankowym (art. 134 § 1 Kodeksu wyborczego).

(Komitet wyborczy może otworzyć pomocnicze rachunki bankowe dla ułatwienia dokonywania wydatków w strukturach terenowych komitetu. Rachunki te mogą być zasilane wyłącznie przelewami z podstawowego rachunku komitetu wyborczego. Wykluczone jest pozyskiwanie środków bezpośrednio na rachunki pomocnicze).

Podstawą do otwarcia rachunku komitetu wyborczego jest uchwała Państwowej Komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 134 § 1 Kodeksu wyborczego). Z racji pełnionej funkcji otwarcia rachunku bankowego powinien dokonać pełnomocnik finansowy komitetu, który też powinien być dysponentem środków na jego koncie.

(Właścicielem rachunku może być tylko komitet wyborczy, a nie żaden inny podmiot czy osoba fizyczna).

Bank otwierający rachunek może zażądać od pełnomocnika finansowego podania numeru wpisu do rejestru gospodarki narodowej (REGON) oraz numeru identyfikacji podatkowej (NIP), nadanych komitetowi wyborczemu, odpowiednio przez właściwy urząd statystyczny i urząd skarbowy. Dokumenty te wystawiane są na podstawie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 134 § 1 Kodeksu wyborczego). Komitet

wyborczy partii politycznej może posługiwać się numerem NIP i REGON partii politycznej, która powołała ten komitet.

Umowa rachunku bankowego komitetu, zgodnie z art. 134 § 6 Kodeksu wyborczego powinna zawierać następujące zastrzeżenia:

- o wymaganym ustawą sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego (jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą),
- o dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych (Fundusz Wyborczy partii – w przypadku komitetów wyborczych partyjnych i koalicyjnych, bądź wpłaty od obywateli polskich – w przypadku komitetów wyborczych wyborców),
- o dopuszczalnym maksymalnym terminie dokonywania wpłat tj. do dnia wyborów.

(Umowa rachunku bankowego może zawierać również klauzulę o nieprzyjmowaniu wpłat od osób fizycznych w wysokości przekraczającej dozwolony limit (art. 134 § 2 i 3 Kodeksu wyborczego).

Pełnomocnik finansowy, który nie wprowadza do umowy rachunku bankowego komitetu zastrzeżeń określonych w art. 134 § 6 Kodeksu wyborczego popełnia wykroczenie, określone w art. 505 § 2 tegoż Kodeksu.

Rachunek bankowy komitetu powinien być prowadzony w banku lub oddziale banku (także zagranicznego), znajdujących się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

(Komitet wyborczy nie może otworzyć rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej (SKOK).

Rachunek komitetu wyborczego należy zlikwidować po zbilansowaniu przychodów i wydatków, rozliczeniu środków wpłaconych z naruszeniem prawa oraz przekazaniu ewentualnej nadwyżki finansowej na rzecz organizacji pożytku publicznego (art. 138 § 2-5 Kodeksu wyborczego). Termin likwidacji rachunku powinien być co do zasady zbieżny z datą sporządzenia sprawozdania wyborczego.

Komitet wyborczy wyborców, któremu za uzyskane mandaty przysługuje dotacja podmiotowa (art. 150 § 1 Kodeksu wyborczego) zobowiązany jest do posiadania rachunku do czasu przekazania dotacji przez ministra finansów. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.

5. Środki finansowe przekazywane komitetowi wyborczemu partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z Funduszu Wyborczego tej partii, tworzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (art. 132 § 1

Kodeksu wyborczego). Komitet wyborczy może pozyskiwać środki finansowe tylko z przelewów dokonywanych z rachunku bankowego Funduszu Wyborczego na rachunek komitetu wyborczego.

6. Środki finansowe przekazywane koalicyjnemu komitetowi wyborczemu mogą pochodzić wyłącznie z funduszy wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej (art. 132 § 2 Kodeksu wyborczego). Komitet wyborczy może pozyskiwać środki finansowe tylko z przelewów dokonywanych z rachunków bankowych funduszy wyborczych na rachunek komitetu wyborczego.
7. Środki finansowe komitetu wyborczego wyborców mogą pochodzić wyłącznie z wpłat osób fizycznych oraz z kredytów bankowych zaciągniętych przez komitet wyborczy.

(Komitetowi wyborczemu wyborców mogą być przekazywane środki finansowe jedynie przez obywateli polskich, mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (art. 132 § 3 pkt 2 Kodeksu wyborczego).

Wpłat na rzecz komitetu wyborczego wyborców nie mogą więc dokonywać obywatele innych państw, jak również obywatele polscy stale zamieszkujący poza granicami Polski. Pełnomocnik finansowy komitetu powinien sprawdzić, czy osoba dokonująca darowizny na rzecz komitetu jest obywatelem polskim stale zamieszkującym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i w razie potrzeby uzyskać od tejże osoby pisemne oświadczenie w tej sprawie.

(Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz jednego komitetu wyborczego wyborców nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów (art. 134 § 2 Kodeksu wyborczego), tj. kwoty 20 790,00 zł. Kandydat na posła bądź kandydat na senatora, będący obywatelem polskim może wpłacić na rzecz komitetu wyborczego wyborców sumę nieprzekraczającą 45-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę (art. 134 § 3 Kodeksu wyborczego), tj. kwoty 62 370,00 zł. Wpłaty na rachunek bankowy komitetu wyborczego można dokonywać jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą (art. 134 § 5 Kodeksu wyborczego).

Niedozwolone są wpłaty gotówkowe w kasie banku, a także w urzędach pocztowych.

Na cele związane z wyborami komitet wyborczy wyborców może zaciągać kredyty bankowe (art. 132 § 3 pkt 2 Kodeksu wyborczego). Wysokość kredytu nie jest limitowana. Ustawa wprowadza natomiast ograniczenia dotyczące poręczeń takiego

kredytu. Poręczycielem kredytu mogą być wyłącznie obywatele polscy mający miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a zobowiązanie poręczyciela nie może być wyższe od kwoty 20 790,00 zł, tj. kwoty stanowiącej maksymalną wysokość wpłat na rzecz komitetu dokonanych przez jedną osobę fizyczną.

(Ograniczenie wysokości kwoty poręczenia do 20 790,00 zł dotyczy zarówno osób wchodzących w skład komitetu wyborczego, jak i osób spoza komitetu, w tym osób będących kandydatami na posłów i senatorów).

Poręczenie kredytu jest niezbywalne, co oznacza, że zobowiązanie z tego tytułu nie może zostać zbyte na rzecz osób fizycznych, osób prawnych, stowarzyszeń czy organizacji społecznych.

8. Przepisy Kodeksu wyborczego wprowadzają następujące zakazy i ograniczenia w finansowaniu komitetów wyborczych:

1) komitety wyborcze mogą pozyskiwać środki finansowe jedynie na cele związane z wyborami (art. 129 § 1 Kodeksu wyborczego);

2) pozyskiwanie środków finansowych jest dozwolone dopiero od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 129 § 2 pkt 1 Kodeksu wyborczego);

(W praktyce, w związku z obowiązkiem gromadzenia środków finansowych komitetu na rachunku bankowym, pozyskiwanie środków finansowych jest możliwe dopiero od dnia otwarcia rachunku bankowego komitetu);

3) zabronione jest pozyskiwanie środków po dniu wyborów (art. 129 § 2 pkt 2 Kodeksu wyborczego).

(Jako datę dokonania wpłaty na rachunek bankowy przyjmuje się datę wystawienia polecenia przelewu, a nie datę uznania przez bank wpływu środków na rachunek bankowy).

Po dniu wyborów dopuszczalne jest jedynie przekazywanie przez osoby albo partie polityczne, które utworzyły komitet wyborczy środków na uiszczenie opłat bankowych za prowadzenie i likwidację rachunku. W sytuacji, gdy pozostają nieuregulowane zobowiązania finansowe komitetu, na zaspokojenie których nie wystarczyło środków finansowych zgromadzonych na rachunku bankowym, roszczenia te powinny być pokryte w trybie art. 130 Kodeksu wyborczego przez pełnomocnika finansowego komitetu bez pośrednictwa rachunku bankowego komitetu wyborczego;

- 4) komitetom wyborczym nie wolno przyjmować wartości niepieniężnych (np. darowizn rzeczowych, darmowych usług), z wyjątkiem nieodpłatnych usług polegających na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne (art. 132 § 5 Kodeksu wyborczego);
- 5) zabronione jest przekazywanie środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego (art. 131 § 1 Kodeksu wyborczego);
- 6) zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych (art. 131 § 2 Kodeksu wyborczego), dotyczy to również partii politycznej (art. 24 ust. 6 ustawy o partiach).

(Wykluczone jest przekazywanie komitetowi wyborczemu środków finansowych przez:

- *podmioty inne niż partie polityczne – komitetom partyjnym i koalicyjnym,*
- *podmioty niebędące osobami fizycznymi (np. spółki prawa handlowego, stowarzyszenia, państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, fundacje, partie polityczne itd.) – komitetom wyborczym wyborców).*

W przypadku stwierdzenia wpływu na rachunek komitetu wpłaty pochodzącej z nieuprawnionego źródła lub dokonanej z naruszeniem przepisów ustawy, komitet wyborczy powinien odmówić przyjęcia darowizny. Odmową jej przyjęcia jest niezwłoczne zwrócenie darczyńcy tych środków i niewliczanie ich do przychodów komitetu. Zgodnie z art. 149 § 3 Kodeksu wyborczego, termin zwrotu środków nie powinien przekraczać 30 dni od daty wpływu tych środków na rachunek komitetu.

(Środki pozyskane z naruszeniem przepisów Kodeksu wyborczego, których komitet nie zwrócił darczyńcy w nieprzekraczalnym 30-dniowym terminie, powinny zostać zaksięgowane na odrębnym subkoncie wpływów nieprawidłowych, z przeznaczeniem ich na rzecz Skarbu Państwa. Środki zgromadzone na tym rachunku nie mogą być wykorzystywane dla celów wyborczych. Podlegają one przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa wraz z ewentualnymi odsetkami).

Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez komitet wyborczy wyborców, mające na celu pozyskiwanie środków na wybory, muszą zawierać informacje o treści przepisów wymienionych w art. 139 Kodeksu wyborczego tj. o tym, że:

- środki finansowe na rzecz komitetu mogą być wpłacane jedynie przez obywateli polskich mających stałe miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej – art. 132 § 3 i 4 Kodeksu wyborczego,
- zakazane jest przekazywanie komitetowi wartości niepieniężnych, z wyjątkiem usług polegających na nieodpłatnym rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne – art. 132 § 5 Kodeksu wyborczego,
- kandydat na posła lub senatora może wpłacić na rzecz komitetu sumę nieprzekraczającą kwoty 62 370,00 zł,
- korzyści majątkowe przyjęte przez komitet z naruszeniem przepisów Kodeksu wyborczego lub ich równowartość podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa;
- naruszenie zasad finansowania komitetu wyborczego, wymienionych w art. 506 Kodeksu wyborczego stanowi występki zagrożony karą grzywny od 1 000 do 100 000 zł.

9. Komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitem wydatków (art. 135 § 1 Kodeksu wyborczego).

(Limit wydatków dla komitetu wyborczego, który zgłosił jednocześnie kandydatów do Sejmu i do Senatu oblicza się poprzez zsumowanie limitów ustalonych dla wyborów do każdego z tych organów).

Limit wydatków w wyborach do Sejmu RP oblicza się na podstawie art. 199 § 1 Kodeksu wyborczego poprzez pomnożenie liczby wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców przez kwotę 0,82 zł oraz przez łączną liczbę posłów wybieranych we wszystkich okręgach wyborczych, w których komitet zarejestrował listy kandydatów, a następnie podzielenie otrzymanego wyniku przez liczbę 460.

Limit wydatków w wyborach do Senatu RP oblicza się na podstawie art. 259 § 1 Kodeksu wyborczego poprzez pomnożenie liczby wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców przez kwotę 0,18 zł oraz przez liczbę okręgów wyborczych, w których komitet zarejestrował kandydatów na senatorów, a następnie podzielenie otrzymanego wyniku przez liczbę 100.

Wydatki komitetu wyborczego są ograniczone łącznym limitem, w ramach którego komitet decyduje o wysokości wydatków na kampanię na rzecz poszczególnych kandydatów i list kandydatów.

(Limitem wydatków objęte są tylko wydatki komitetu wyborczego, natomiast przychody komitetu nie są limitowane, w związku z czym, zgromadzenie na rachunku bankowym komitetu kwoty wyższej od przysługującego limitu wydatków nie stanowi uchybienia).

- Wydatki komitetu wyborczego na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu przepisów prawa prasowego, nie mogą przekroczyć 80% limitu dla danego komitetu wyborczego ustalonego zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego. Za podstawę obliczenia limitu wydatków na reklamę przyjmuje się kwotę potencjalnego limitu wydatków przysługującego temu komitetowi, a nie wydatki faktycznie poniesione przez ten komitet wyborczy.

- Komitet wyborczy może wydatkować środki finansowe jedynie na cele związane z wyborami (art. 129 § 1 Kodeksu wyborczego). Do wydatków komitetu wyborczego nie mogą być wliczone środki przekazane na cele charytatywne oraz inne cele społecznie użyteczne, nawet jeżeli były ponoszone w okresie kampanii wyborczej w ramach promocji komitetu wyborczego lub poszczególnych kandydatów. Tego typu wydatki stanowią naruszenie przepisów ustawy.

- Wydatkowanie środków jest dozwolone w tym samym początkowym terminie, co ich pozyskiwanie, tj. od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 129 § 3 pkt 1 Kodeksu wyborczego).

- Zabronione jest wydatkowanie środków przez komitet wyborczy po dniu złożenia sprawozdania finansowego o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu (art. 129 § 3 pkt 2 Kodeksu wyborczego).

(Komitet wyborczy wyborców może po dniu złożenia sprawozdania finansowego wydatkować środki finansowe z otrzymanej dotacji podmiotowej na pokrycie zobowiązań finansowych komitetu wykazanych w sprawozdaniu).

- Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych w ustawie o rachunkowości oraz w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej – art. 128 Kodeksu wyborczego.

- Dokumentami dotyczącymi kosztów i wydatków są: rachunki, faktury, umowy, pokwitowania odbioru gotówki do rozliczenia (KW), inne dokumenty wystawione na komitet wyborczy.

(Dokumenty finansowo-księgowe wystawione na nazwisko osoby fizycznej (np. na nazwisko kandydata) nie są dowodami kosztów komitetu wyborczego).

Do wydatków lub kosztów komitetów wyborczych zalicza się: koszty zużycia materiałów i energii, koszty usług obcych, w tym opłaty za korzystanie ze środków masowego przekazu i wykonanie materiałów wyborczych, koszty spotkań i podróży wyborczych, wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń, pozostałe wydatki pieniężne.

- Komitet wyborczy powinien odrębnie ewidencjonować zobowiązania finansowe, obejmujące równowartość niespłaconych kredytów bankowych oraz nieopłaconych rachunków i faktur wystawionych z tytułu dostaw i usług na rzecz komitetu.

Dowody księgowe dotyczące wydatków (kosztów) powinny spełniać warunki określone w ustawie o rachunkowości, a w szczególności muszą być zatwierdzone przez osobę odpowiadającą za gospodarkę finansową komitetu.

Ewidencja wydatków i zobowiązań finansowych komitetu wyborczego powinna być prowadzona w sposób zapewniający uzyskanie informacji niezbędnych do prawidłowego sporządzenia sprawozdania finansowego.

- Komitet wyborczy partii politycznej oraz koalicyjny komitet wyborczy może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokali należących do partii politycznych, które utworzyły komitet wyborczy jak również z jej sprzętu biurowego. Komitet wyborczy wyborców może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu osoby wchodzącej w skład komitetu wyborczego, jak również z jej sprzętu biurowego.

(Zakup materiałów niezbędnych do korzystania ze sprzętu biurowego, jak również opłaty za media w okresie korzystania z lokalu i sprzętu biurowego przez komitet wyborczy powinny być finansowane ze środków komitetu wyborczego oraz wliczone do przysługującego mu limitu wydatków. Ponoszenie tych wydatków przez partię polityczną bądź osobę fizyczną stanowi niedopuszczalną ustawowo darowiznę niepieniężną na rzecz komitetu wyborczego. Komitet wyborczy powinien zawrzeć z partią polityczną bądź osobą wchodzącą w skład komitetu wyborczego umowę użyczenia lokalu lub sprzętu biurowego, która powinna wskazywać, że to komitet wyborczy będzie ponosił koszty zakupu materiałów biurowych oraz ponosił opłaty za media w zakresie niezbędnym do prowadzenia kampanii wyborczej).

- Od dnia przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia wyborów partia polityczna, która samodzielnie utworzyła komitet wyborczy lub wchodzi w skład koalicji wyborczej nie może prowadzić i finansować agitacji wyborczej na rzecz upowszechniania swoich celów programowych (art. 141 § 2 Kodeksu wyborczego).

- Zaciąganie zobowiązań finansowych w imieniu i na rzecz komitetu wyborczego jest możliwe jedynie za pisemną zgodą pełnomocnika finansowego komitetu (art. 130 § 2 Kodeksu wyborczego).

(Pełnomocnik finansowy komitetu ma prawo nie uznać zobowiązań finansowych, które zostały zaciągnięte w imieniu komitetu bez jego pisemnej zgody bądź z przekroczeniem udzielonego upoważnienia do zaciągania zobowiązań w imieniu komitetu).

- Komitet wyborczy ma obowiązek, w terminie 7 dni od dnia przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o utworzeniu komitetu powiadomić organ wyborczy o adresie strony internetowej komitetu, na której umieszcza się informacje określone w kodeksie (art. 102 § 1 Kodeksu wyborczego).

(Państwowa Komisja Wyborcza podaje informację o adresach stron internetowych komitetów wyborczych w Biuletynie Informacji Publicznej).

Strona internetowa komitetu powinna być prowadzona, co najmniej do dnia podania przez Państwową Komisję Wyborczą do wiadomości publicznej treści sprawozdania wyborczego komitetu (art. 140 § 3 pkt 1 Kodeksu wyborczego).

Przepisy Kodeksu wyborczego nie regulują szczegółowo kwestii związanych z adresami stron internetowych komitetów. Jednakże ze względu na to, że wyłączność na prowadzenie kampanii wyborczej mają komitety wyborcze (art. 84 § 1 Kodeksu wyborczego), strona ta ma być utworzona i prowadzona przez komitet wyborczy, a jej adres i wszelkie jej elementy powinny wyraźnie wskazywać, iż jest to strona tego właśnie komitetu.

(Komitet wyborczy na czas kampanii wyborczej może wykorzystać na stronę internetową istniejącą już domenę (w tym także domenę należącą do partii politycznej, która utworzyła komitet wyborczy).

Strona komitetu wyborczego musi jednak być oddzielona od głównej strony podmiotu prowadzącego domenę (w postaci np. odrębnego linku). Ponadto należy z dysponentem domeny zawrzeć stosowną umowę najmu, dzierżawy czy umowę odpłatnego korzystania przez określony czas z danej domeny.

(W świetle przepisów Kodeksu wyborczego niedopuszczalne jest nieodpłatne użyczenie komitetowi wyborczemu domeny przez jej właściciela (w tym także przez podmiot, który utworzył komitet wyborczy).

Koszty związane z prowadzeniem strony internetowej komitetu zalicza się do wydatków komitetu i wykazuje w sprawozdaniu finansowym.

- Komitet wyborczy, zgodnie z art. 140 § 1 Kodeksu wyborczego jest obowiązany prowadzić rejestry:

– zaciągniętych kredytów, zawierający nazwę banku udzielającego kredytu i wszystkie istotne warunki jego uzyskania, w szczególności: datę udzielenia kredytu, jego wysokość, oprocentowanie i inne koszty uzyskania, zobowiązania poręczycieli oraz ustalony termin spłaty;

– wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę (tj. kwoty 1 386,00 zł), ze wskazaniem imienia, nazwiska oraz miejscowości zamieszkania takiej osoby.

(Rejestry zaciągniętych kredytów bankowych oraz wpłat, komitet wyborczy jest obowiązany umieszczać na swojej stronie internetowej i aktualizować w taki sposób, aby informacje o kredytach i wpłatach ujawniane były w terminie 7 dni od dnia udzielenia kredytu lub dokonania wpłaty).

Rejestry powinny być umieszczone na stronie internetowej komitetu, co najmniej do dnia podania do wiadomości publicznej przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego Komitetu (art. 140 § 3 pkt 1 Kodeksu wyborczego).

10. Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne (art. 125 Kodeksu wyborczego).

Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego ma obowiązek sporządzenia i przedłożenia Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania – w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów (art. 142 § 1 Kodeksu wyborczego). Termin przedłożenia sprawozdania finansowego upływa w dniu 9 stycznia 2012 r.

Obowiązek sprawozdawczy dotyczy także komitetów, które uległy rozwiązaniu przed dniem wyborów. Sprawozdanie finansowe przedkładają one Państwowej Komisji Wyborczej w tym samym terminie, co pozostałe komitety.

(Obowiązek sprawozdawczy dotyczy wszystkich komitetów wyborczych, zarejestrowanych przez Państwową Komisję Wyborczą, bez względu na to, czy

komitet pozyskiwał środki finansowe, zaciągał zobowiązania oraz dokonywał wydatków).

Do sprawozdania należy załączyć opinię i raport biegłego rewidenta, którego wybiera Państwowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą – art. 142 § 4 Kodeksu wyborczego.

(Opinii biegłego rewidenta i raportu nie sporządza się, jeżeli pełnomocnik finansowy, w terminie 30 dni od dnia wyborów zawiadomi Państwową Komisję Wyborczą, że komitet nie miał przychodów, nie poniósł wydatków ani nie ma zobowiązań finansowych – art. 142 § 3 Kodeksu wyborczego).

Biegły rewident podejmie czynności nie później niż na 30 dni przed upływem ustawowego terminu złożenia sprawozdania.

(Pełnomocnik finansowy komitetu powinien na bieżąco i systematycznie prowadzić ewidencję księgową oraz zorganizować funkcjonowanie komitetu i jego pomocniczych struktur terenowych w sposób, który zapewni zgromadzenie dokumentów niezbędnych do badania przez biegłego).

Pełnomocnik finansowy odpowiada za prawdziwość danych, zawartych w sprawozdaniu finansowym. Sprawozdanie jest dokumentem zbiorczym, sumującym pozyskane środki i poniesione wydatki komitetu wyborczego oraz ewentualne zobowiązania, które nie zostały uregulowane do dnia złożenia sprawozdania.

(Przepisy Kodeksu wyborczego nie dopuszczają możliwości składania sprawozdań cząstkowych sporządzanych w strukturach terenowych przez osoby działające z upoważnienia pełnomocnika finansowego).

Sprawozdanie finansowe sporządza się według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Finansów.

Okresem rozliczeniowym komitetów wyborczych jest okres od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, do dnia przedstawienia sprawozdania wyborczego Państwowej Komisji Wyborczej.

(Ze względu na charakter dowodowy do sprawozdania powinny być załączone oryginalne dokumenty źródłowe. W szczególności dotyczy to faktur, rachunków i innych dokumentów dotyczących kosztów i wydatków, chyba że nie zostały zapłacone do dnia złożenia sprawozdania. W tym wypadku powinna być załączona uwierzytelniona kserokopia tych dokumentów).

- Do sprawozdania należy załączyć historię rachunku bankowego komitetu wyborczego, gdyż dokument ten jest niezbędny do weryfikacji podanych w

sprawozdaniu danych. Zbiorcze zestawienie sporządzane przez bank powinno obejmować wszystkie operacje dokonane na rachunku od jego otwarcia do zamknięcia.

- Zgodnie z art. 143 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego, sprawozdania finansowe komitetów Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej w terminie 30 dni od dnia złożenia sprawozdania a następnie ogłasza w formie zbiorczej w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Należy zatem zwrócić szczególną uwagę na staranność i czytelność zapisów w druku sprawozdania oraz wypełnienie wszystkich jego pozycji.

(Wykazy obejmujące dane osobowe nie są publikowane, dlatego też powinny być sporządzone w formie odrębnego załącznika z oznaczeniem, do którego punktu sprawozdania się odnoszą).

W wypadku stwierdzenia uchybień w wypełnieniu druku sprawozdania bądź nieczytelności jego zapisów Państwowa Komisja Wyborcza wezwie pełnomocnika finansowego komitetu w trybie art. 144 § 3 Kodeksu wyborczego, do usunięcia wad sprawozdania.

11. W wyniku rozliczenia kampanii wyborczej komitet wyborczy ustala wstępnie, czy uzyskał nadwyżkę pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami.

Ostateczna wysokość nadwyżki, zgodnie z art. 138 § 4 Kodeksu wyborczego, zostanie ustalona po wydaniu przez właściwy organ wyborczy ostatecznego postanowienia o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania finansowego, z uwzględnieniem zobowiązań majątkowych, o których mowa w art. 130 § 2 Kodeksu wyborczego.

W przypadku komitetu wyborczego partii politycznej nadwyżkę przekazuje się na Fundusz Wyborczy tej partii (art. 138 § 1 Kodeksu wyborczego).

Dla rozliczenia nadwyżki między partiami politycznymi tworzącymi koalicyjny komitet wyborczy istotne jest, czy w umowie koalicyjnej ustalono proporcje, w jakich ewentualna nadwyżka pozyskanych środków nad poniesionymi wydatkami zostanie podzielona między partie. Jeżeli propozycje te zostały określone w

umowie, nadwyżkę należy przekazać na fundusze wyborcze partii, wchodzących w skład koalicji, zgodnie z tymi postanowieniami. W razie braku stosownych postanowień w umowie koalicyjnej, środki przekazuje się na rzecz organizacji pożytku publicznego.

(O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy koalicyjnego komitetu wyborczego informuje Państwową Komisję Wyborczą w terminie 7 dni od dnia jej przekazania. W zawiadomieniu należy wskazać nazwę organizacji pożytku publicznego, jej adres oraz numer wpisu do KRS. Do zawiadomienia należy dołączyć dowód przelewu środków finansowych z rachunku komitetu wyborczego na rachunek organizacji pożytku publicznego).

W przypadku komitetu wyborczego wyborców przy obliczaniu wysokości nadwyżki pozyskanych środków nad poniesionymi wydatkami należy uwzględnić dotację podmiotową, o której mowa w art. 150 § 1 Kodeksu wyborczego. Jeżeli komitetowi temu przysługuje dotacja podmiotowa, to do kwoty pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej dodaje się uzyskaną dotację, a następnie odejmuje się wydatki w kwocie wykazanej w sprawozdaniu.

(Jeżeli przychody i wydatki komitetu wyborczego wyborców równoważą się, to nadwyżką jest cała kwota dotacji podmiotowej).

Jeżeli w sprawozdaniu komitet wykazał nieuregulowane zobowiązania, takie jak spłata kredytu lub wierzytelności wobec dostawców towarów i usług, zobowiązania te mogą być uregulowane z dotacji podmiotowej. Komitet wyborczy może także z dotacji pokryć inne wydatki wynikające z realizacji przepisów ustawy, np. ogłoszenia prasowe, opłaty bankowe, koszty usuwania plakatów itp.

(Dotacji podmiotowej nie wolno przeznaczyć na wypłatę środków osobom fizycznym, które dokonały darowizn na kampanię wyborczą danego komitetu, w tym również kandydatom komitetu, którzy uzyskali mandaty poselskie albo senatorskie).

Komitet wyborczy wyborców przekazuje nadwyżkę pozyskanych środków na rzecz organizacji pożytku publicznego (art. 138 § 3 Kodeksu wyborczego).

(O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego wyborców informuje Państwową Komisję Wyborczą. W zawiadomieniu należy wskazać nazwę organizacji pożytku publicznego, jej adres oraz numer wpisu do KRS. Do zawiadomienia należy dołączyć dowód przelewu środków finansowych z rachunku komitetu wyborczego na rachunek organizacji pożytku publicznego).

Przekazanie nadwyżki następuje, zgodnie z art. 138 § 5 Kodeksu wyborczego, w terminie 14 dni od dnia:

- doręczenia postanowienia o przyjęciu sprawozdania finansowego albo

- bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi, o której mowa w art. 145 § 1 Kodeksu wyborczego, albo
  - uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez Sąd Najwyższy w przedmiocie skargi komitetu na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej, albo
  - uprawomocnienia się wydanego przez sąd orzeczenia w sprawie przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu – w przypadku, o którym mowa w art. 149 § 5 Kodeksu wyborczego.
- W toku trwania kampanii wyborczej Państwowa Komisja Wyborcza przypomniwała ponownie, że komitety wyborcze mają obowiązek prowadzenia i finansowania stron internetowych. Zgodnie z art. 102 § 1 Kodeksu wyborczego, pełnomocnik wyborczy w terminie 7 dni od dnia utworzenia komitetu wyborczego zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o adresie strony internetowej, na której komitet wyborczy umieszcza informacje określone w Kodeksie.
Strona internetowa komitetu powinna być prowadzona co najmniej do dnia podania przez Państwową Komisję Wyborczą do wiadomości publicznej treści sprawozdania wyborczego komitetu (art. 140 § 3 pkt 1 Kodeksu wyborczego).
Przepisy Kodeksu wyborczego nie regulują szczegółowo kwestii związanych z adresami stron internetowych komitetów. Jednakże ze względu na to, że wyłączność na prowadzenie kampanii wyborczej mają komitety wyborcze (art. 84 § 1 Kodeksu wyborczego), strona ma być utworzona i prowadzona przez komitet wyborczy, a jej adres i wszelkie jej elementy powinny wyraźnie wskazywać, iż jest stroną tego właśnie komitetu.
Komitet wyborczy na czas kampanii wyborczej może wykorzystać na stronę internetową istniejącą już domenę (w tym także domenę należącą do partii politycznej, która utworzyła komitet wyborczy). Strona komitetu wyborczego musi jednak być oddzielona od głównej strony podmiotu prowadzącego domenę (w postaci np. odrębnego linku) i musi zawierać wyraźne oznaczenie wskazujące na to, że treści na niej umieszczone pochodzą od komitetu wyborczego. Oznaczenie to nie może obejmować głównej strony podmiotu prowadzącego domenę, jeżeli znajdują się na niej treści nie pochodzące od komitetu wyborczego.

Ponadto należy z dysponentem domeny zawrzeć stosowną umowę najmu, dzierżawy czy umowę odpłatnego korzystania przez określony czas z danej domeny. W świetle przepisów Kodeksu wyborczego niedopuszczalne jest nieodpłatne użyczenie komitetowi wyborczemu domeny przez jej właściciela (w tym także przez podmiot, który utworzył komitet wyborczy). Komitet wyborczy obowiązany jest do pokrycia kosztów prowadzenia swojej strony internetowej, nie może jednak pokrywać kosztów prowadzenia głównej strony podmiotu prowadzącego domenę, na której umieszczone są treści nie pochodzące od komitetu.

Koszty związane z prowadzeniem strony internetowej komitetu zalicza się do wydatków komitetu i wykazuje w sprawozdaniu finansowym.

Zgodnie z art. 140 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego komitet wyborczy jest obowiązany prowadzić i umieszczać na swojej stronie internetowej:

- rejestr zaciągniętych kredytów, zawierający nazwę banku udzielającego kredytu i wszystkie istotne warunki jego uzyskania, w szczególności: datę udzielenia kredytu, jego wysokość, oprocentowanie i inne koszty uzyskania, zobowiązania poręczycieli oraz ustalony termin spłaty,
  - rejestr wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów (tj. kwotę 1 386,00 zł), ze wskazaniem imienia, nazwiska oraz miejscowości zamieszkania takiej osoby.
- wyjaśniła, że zgodnie z art. 133 § 1 Kodeksu wyborczego komitety wyborcze partii politycznych i koalicyjne komitety wyborcze mogą nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokali partii politycznej, jak również z jej sprzętu biurowego. Czynności komitetu wyborczego po zakończeniu kampanii wyborczej, związane z zakończeniem jego działalności, sporządzeniem sprawozdania finansowego itp. są jednak nierozzerwalnie związane z prowadzeniem kampanii wyborczej i w celu ich wykonywania komitety te mogą nadal korzystać z lokali partii politycznej i jej sprzętu biurowego.

Zakup materiałów niezbędnych do korzystania ze sprzętu biurowego, jak również opłaty za media w okresie korzystania z lokalu i sprzętu biurowego przez komitet wyborczy powinny być finansowane ze środków komitetu wyborczego oraz wliczone do przysługującego mu limitu wydatków. Ponoszenie tych wydatków przez partię polityczną bądź osobę fizyczną stanowiłoby niedopuszczalną ustawowo darowiznę niepieniężną na rzecz komitetu wyborczego. Komitet wyborczy powinien zawrzeć z partią polityczną umowę użyczenia lokalu lub sprzętu biurowego, która powinna wskazywać, że to komitet wyborczy będzie ponosił koszty zakupu materiałów biurowych oraz ponosił opłaty za media w okresie, w którym użytkuje lokal.

- przypomniała, że zgodnie z art. 133 § 5 Kodeksu wyborczego komitetom wyborczym nie wolno przyjmować wartości niepieniężnych, z wyjątkiem nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne. Powyższe oznacza, że komitety wyborcze nie mogą przyjmować żadnych darowizn rzeczowych, a usługi inne niż rozpowszechnianie plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne mogą być świadczone na rzecz komitetu wyborczego wyłącznie odpłatnie. Wydatki ponoszone przez komitety wyborcze w związku z zarządzonymi wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych (art. 126 Kodeksu wyborczego). Naruszenie zakazu określonego w art. 132 § 5 Kodeksu wyborczego stanowi występki określony w art. 507 Kodeksu wyborczego, zagrożony grzywną od 1 000 do 100 000 złotych.
- w sprawie prowadzenia kampanii i agitacji wyborczej przypomniała, że przepisy prawa wyborczego przewidują, że kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania. Przepisy w precyzyjny sposób regulują zasady prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej od tej właśnie daty, ustanawiając m. in. regułę jawności finansowania kampanii wyborczej oraz szczegółowe zasady pozyskiwania i wydatkowania środków przez komitety wyborcze, a także tryb sporządzenia przez pełnomocników finansowych komitetów sprawozdań o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu. Podejmowanie przez podmioty, które zamierzają uczestniczyć w zbliżających się lecz jeszcze niezarządzonych wyborach takich działań, które noszą cechy kampanii wyborczej jest niezgodne z przepisami prawa wyborczego. Podmioty te powinny przed zarządzeniem

wyborów powstrzymać się od takich działań zważywszy też na fakt, że wyłączność na prowadzenie kampanii wyborczej posiadają komitety wyborcze, które zgłosiły listy kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów. Utworzenie komitetu wyborczego możliwe natomiast jest dopiero po zarządzeniu wyborów. Partie polityczne, osoby pełniące funkcje publiczne i inne podmioty prowadzące obecnie kampanie zwane informacyjnymi w środkach społecznego komunikowania, w tym także w mediach elektronicznych mogą je prowadzić pod warunkiem, że nie zawierają jakichkolwiek elementów agitacji wyborczej. Należy też pamiętać, że w okresie bezpośrednio poprzedzającym kampanię wyborczą działania partii politycznych i innych podmiotów promujące swoje idee, poglądy czy programy lub osoby wizerunkowo kojarzące się z danym podmiotem są odbierane jako podejmowane nieprzypadkowo właśnie w tym czasie, i mają na celu zachęcenie wyborców do głosowania w określony sposób w zbliżających się wyborach do Sejmu i do Senatu, a więc jako prowadzenie kampanii wyborczej przed jej prawnym rozpoczęciem.

- w kwestii prowadzenia agitacji wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych wyjaśniła iż, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r. sygn. TK 9/11 (Dz. U. Nr 149, poz. 889) uznającym za niezgodną z Konstytucją ustawę z dnia 3 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 26, poz. 134) – w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP zarządzonych na dzień 9 października 2011 r. agitacja wyborcza w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych może być prowadzona w trybie i na zasadach ogólnych określonych w rozdziale 13 Kodeksu wyborczego, z wyłączeniem przepisów z mocy powyższego wyroku usuniętych z systemu prawnego, a więc m. in. art. 116 oraz art. 119. Przy prowadzeniu tej agitacji należy natomiast uwzględnić przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226 z późn. zm.). Trzeba ponadto mieć na uwadze okoliczność, że agitację wyborczą można prowadzić od dnia przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 105 § 2 Kodeksu wyborczego), oraz że stosownie do art. 136 Kodeksu wyborczego, wydatki komitetu wyborczego na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu ustawy – Prawo prasowe (a więc również

w programach radiowych i telewizyjnych) nie mogą przekraczać 80% limitu tych wydatków ustalonego w sposób określony w art. 199 i 259 Kodeksu wyborczego.

- w oświadczeniu z dnia 29 sierpnia 2011 r. w związku z nagłośnionymi w ostatnich dniach przez środki społecznego przekazu wypowiedziami i zachowaniami niektórych uczestników kampanii wyborczej, zwróciła się do wszystkich osób, komitetów wyborczych oraz innych podmiotów uczestniczących w procesie wyborczym z apelem o przestrzeganie umiaru w prowadzonych działaniach agitacyjnych. Nawet najbardziej krytyczne opinie i oceny, przedstawiane w tzw. kampanii negatywnej, powinny być wyrażane przy użyciu słów i środków ekspresji, które nie naruszają dobrze pojętych granic kultury politycznej, a tym bardziej przepisów prawa. Ostre i pryncypialne spory programowe nie powinny wiązać się z naruszeniem dóbr osobistych, w tym przede wszystkim godności poddawanych krytyce przeciwników politycznych. Uczestnicy dyskursu publicznego korzystając w kampanii wyborczej z wolności słowa, powinni pamiętać także o odpowiedzialności za słowo. Przypomniała również, że zgodnie z art. 109 § 3 Kodeksu wyborczego materiały wyborcze podlegają ochronie prawnej, a zatem ich publiczne niszczenie sprzeczne jest nie tylko ze standardami kulturowymi.
- w sprawie uprawnień mężów zaufania przypomniała, że zgodnie z art. 103 § 1 Kodeksu wyborczego (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.) pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu, w którym komitet wyborczy zarejestrował listę kandydatów na posłów lub kandydata na senatora. Mężowie zaufania danego komitetu wyborczego w danej komisji obwodowej mogą zmieniać się w ciągu prac tej komisji. Mężowie zaufania przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji dokument tożsamości oraz zaświadczenie podpisane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 9 maja 2011 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych (M. P. Nr 35, poz. 415). Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika, mąż zaufania okazuje kserokopię tego upoważnienia. Zaświadczenia mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonemu przez Państwową Komisję Wyborczą. Podczas obecności w lokalu wyborczym

mężowie zaufania noszą identyfikatory z imieniem, nazwiskiem, funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego który reprezentują. Identyfikatory nie mogą zawierać elementów kampanii wyborczej.

Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje miejsce w lokalu wyborczym, z którego będą mogli obserwować przebieg głosowania. Mężowie zaufania mają prawo być obecni w dniu głosowania w lokalu wyborczym i obserwować wszystkie czynności obwodowej komisji wyborczej, zarówno przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie jego trwania oraz po jego zakończeniu (art. 42 § 4 Kodeksu wyborczego), zgłaszać przewodniczącemu komisji na bieżąco uwagi i zastrzeżenia oraz wносить uwagi do protokołu głosowania w obwodzie, z wymienieniem konkretnych zarzutów (art. 75 § 6 Kodeksu wyborczego). Mogą także być obecni przy transmisji danych z protokołów do okręgowej komisji wyborczej, a także przy przekazywaniu protokołów głosowania pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej, a następnie okręgowej komisji wyborczej. Mężowie zaufania nie mogą wykonywać żadnych czynności członka komisji, pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień. Mężowie zaufania nie są także uprawnieni do liczenia, ani przeglądania kart do głosowania przez rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu. Obserwacja czynności wykonywanych przez komisję obwodową nie uprawnia mężów zaufania do utrwalania pracy komisji ani dokumentów komisji za pomocą aparatów fotograficznych lub kamer. Dopuszczalne jest natomiast fotografowanie oraz filmowanie protokołów głosowania podanych do wiadomości publicznej przez obwodową komisję wyborczą. Wykonywanie uprawnień mężów zaufania nie może utrudniać pracy komisji, zakłócać powagi głosowania ani naruszać jego tajności. Niedopuszczalne jest także wchodzenie przez mężów zaufania do pomieszczenia za zasłoną, zapewniającego tajność głosowania gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to męża zaufania. Przewodniczący komisji może wydawać polecenia o charakterze porządkowym w przypadku gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają jego tajność. W przypadku wydania przez przewodniczącego komisji takiego polecenia, fakt ten należy odnotować w protokołach głosowania w obwodzie.

- * W informacji o warunkach udziału w głosowaniu w obwodach na obszarze kraju przypomniawsza:... Prawo udziału w głosowaniu ma obywatel polski, który: najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, nie został ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu, nie został pozbawiony praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.

Wyborca jest wpisany do spisu wyborców. Można być wpisany tylko do jednego spisu.

Spisy wyborców sporządzają urzędy gmin.

- Wyborca zameldowany na pobyt stały na obszarze gminy, który nie złożył wniosku o wpisanie do stałego rejestru wyborców w innym miejscu oraz wyborca wpisany do rejestru wyborców na własny wniosek, zostanie wpisany z urzędu do spisu wyborców sporządzanego dla obwodu głosowania właściwego dla jego miejsca zamieszkania.

- Wyborca, czasowo przebywający poza miejscem zameldowania na pobyt stały (w tym wyborca zameldowany na pobyt czasowy), a w przypadku wyborcy wpisane do rejestru wyborców na własny wniosek — przebywający czasowo poza miejscem wpisania do rejestru oraz wyborca nigdzie niezamieszkały, może wziąć udział w głosowaniu w miejscu czasowego pobytu, jeżeli złoży pisemny wniosek o dopisanie do spisu wyborców.

Wniosek składa się w urzędzie gminy, na obszarze której czasowo przebywa wyborca, najpóźniej w 5. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 4 października 2011 r.

- Żołnierze pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, ratownicy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania, policjanci z jednostek skoszarowanych, funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej pełniący służbę w systemie skoszarowanym, którzy chcą wziąć udział w głosowaniu w miejscu odbywania służby, powinni złożyć wniosek o dopisanie do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie w danej miejscowości.

Wniosek składa się w urzędzie gminy od dnia 18 września 2011 r. do dnia 26 września 2011 r. Osoby, które przybyły do miejsca zakwaterowania po tym terminie mogą złożyć wniosek najpóźniej w 2. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 7 października 2011 r.

Wyborca dopisany do spisu wyborców na własny wniosek zostanie z urzędu skreślony ze spisu w miejscu stałego zamieszkania.

- Wyborca, który zamierza zmienić miejsce pobytu przed dniem wyborów może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania. Z zaświadczeniem takim można głosować w dowolnym obwodzie głosowania w kraju, za granicą lub na polskim statku morskim.

Wniosek o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania składa się w urzędzie gminy, w której wyborca będzie ujęty w spisie wyborców, najpóźniej w 2. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 7 października 2011 r. Może on zostać złożony pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej.

Do odbioru zaświadczenia wyborca może upoważnić inną osobę. Wówczas wyborca sporządza wniosek o wydanie zaświadczenia i upoważnienie (może to być jeden dokument), w którym wskazuje swoje imię (imiona) i nazwisko oraz numer PESEL oraz dane osoby upoważnionej do odebrania zaświadczenia.

Wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania zostanie z urzędu skreślony ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania.

Należy zwrócić szczególną uwagę, aby nie utracić zaświadczenia o prawie do głosowania. W przypadku jego utraty, niezależnie od przyczyny, nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego zaświadczenia, ani wzięcie udziału w głosowaniu w obwodzie właściwym dla w miejsca stałego zamieszkania.

- Wyborcy, którzy w dniu wyborów będą przebywać w szpitalach, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych zostaną wpisani do spisów wyborców sporządzonych dla obwodów głosowania utworzonych w tych jednostkach i będą mogli głosować w tych obwodach. Dyrektor jednostki powiadomi osoby przebywające w jednostce o umieszczeniu ich w spisie wyborców.

Na takich samych zasadach będą mogli głosować wyborcy przebywający w domach studenckich lub zespołach domów studenckich, w których utworzono obwody głosowania.

Wyborcy wpisani do spisu wyborców w wyżej wymienionych jednostkach zostaną z urzędu skreśleni ze spisu w miejscu stałego zamieszkania.

Osoby, które przybędą do wyżej wymienionych jednostek w dniu wyborów, będą mogły głosować w obwodach utworzonych w tych jednostkach tylko na podstawie zaświadczeń o prawie do głosowania.

- Wyborca stale zamieszkały za granicą, który będzie przebywał w Polsce w dniu wyborów, może wziąć udział w głosowaniu w dowolnym obwodzie głosowania, jeśli przedłoży obwodowej komisji wyborczej ważny polski paszport oraz dokument potwierdzający, że stale zamieszkuje za granicą. Dokumentem takim może być np. karta stałego pobytu, dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą lub dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą. Na tej podstawie obwodowa komisja wyborcza dopisze taką osobę do spisu wyborców, zaznaczając to w paszporcie przez odcisnięcie pieczęci komisji i wpisanie daty na ostatniej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe.

Wyborca stale zamieszkały za granicą może również głosować na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego przez konsula, o ile został na swój wniosek wpisany do spisu wyborców w obwodzie głosowania utworzonym za granicą.

- W dniu wyborów obwodowe komisje wyborcze dopisują do spisu wyborców jedynie tych wyborców, którzy: przedłożą zaświadczenie o prawie do głosowania; zostali pominięci w spisie, jeżeli udokumentują, że stale zamieszkują na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez nich prawa wybierania lub o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie; są obywatelami polskimi stale zamieszkującymi za granicą, głosującymi w kraju na podstawie ważnego polskiego paszportu; zostali skreśleni ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem do spisu wyborców w szpitalu, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym lub areszcie śledczym, jeżeli udokumentują, że opuścili tę palcówkę przed dniem wyborów; chcą głosować w obwodzie utworzonym

w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym lub areszcie śledczym, a przybyli do tej jednostki przed dniem wyborów.

- Wydała informację o warunkach udziału w głosowaniu w obwodach za granicą, w której przypomniła, że prawo udziału w głosowaniu w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej ma obywatel polski, który: najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, nie został ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu, nie został pozbawiony praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.

Wyborca jest wpisywany do spisu wyborców. Można być wpisanym tylko do jednego spisu. Spisy wyborców sporządzają za granicą konsulowie, a na statkach — kapitanowie statków.

- Wyborca stale zamieszkały za granicą oraz wyborca stale zamieszkały w Polsce, a przebywający czasowo za granicą w celu wzięcia udziału w głosowaniu powinien dokonać u właściwego konsula zgłoszenia w sprawie wpisania do spisu wyborców w obwodzie utworzonym za granicą.

Zgłoszenia dokonuje się ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej. We zgłoszeniu podaje się: nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, adres zamieszkania lub pobytu wyborcy za granicą, adres zamieszkania wyborcy w kraju, tj. miejsce ujęcia w rejestrze wyborców (w odniesieniu do osób przebywających czasowo za granicą), numer ważnego polskiego paszportu oraz miejsce i datę jego wydania.

W państwach, w których dowód osobisty jest wystarczającym dokumentem do przekroczenia granicy, w miejsce numeru ważnego polskiego paszportu można podać numer ważnego dowodu osobistego.

Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 3. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 6 października 2011 r.

Obwody głosowania za granicą utworzył Minister Spraw Zagranicznych. Wykaz tych obwodów jest dostępny we wszystkich polskich placówkach konsularnych, delegaturach oraz na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

- Wyborca stale zamieszkały za granicą oraz wyborca stale zamieszkały w Polsce, a przebywający czasowo za granicą może głosować korespondencyjnie. W tym celu powinien dokonać u właściwego konsula zgłoszenia zamiaru głosowania korespondencyjnego.

Zgłoszenie dokonuje się ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej. We zgłoszeniu podaje się: nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, adres zamieszkania lub pobytu wyborcy za granicą, adres zamieszkania wyborcy w kraju, tj. miejsce ujęcia w rejestrze wyborców (w odniesieniu do osób przebywających czasowo za granicą), numer ważnego polskiego paszportu oraz miejsce i datę jego wydania.

(w państwach, w których dowód osobisty jest wystarczającym dokumentem do przekroczenia granicy, w miejsce numeru ważnego polskiego paszportu można podać numer ważnego dowodu osobistego), adres, pod który ma zostać wysłany przez konsula pakiet wyborczy zawierający karty do głosowania.

Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 15. dniu przed dniem wyborów. Zgodnie z art. 9 § 2 Kodeksu wyborczego termin ten ulega przedłużeniu do 13 dnia przed dniem wyborów, tj. do dnia 26 września 2011 r.

- Wyborca stale zamieszkały w kraju zamierzający głosować za granicą może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania. Z zaświadczeniem takim można głosować w dowolnym obwodzie głosowania w kraju, za granicą lub na polskim statku morskim.

Wniosek o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania składa się w urzędzie gminy, w której wyborca będzie ujęty w spisie wyborców, najpóźniej w 2. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 7 października 2011 r. Może on zostać złożony pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej.

Do odbioru zaświadczenia wyborca może upoważnić inną osobę. Wówczas wyborca sporządza wniosek o wydanie zaświadczenia i upoważnienie (może to być jeden dokument), w którym wskazuje swoje imię (imiona) i nazwisko oraz numer PESEL oraz dane osoby upoważnionej do odebrania zaświadczenia.

Wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania zostanie z urzędu skreślony ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania.

Należy pamiętać, że w przypadku utraty zaświadczenia nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego, ani wzięcie udziału w głosowaniu w obwodzie właściwym dla w miejsca stałego zamieszkania.

- Wyborca, który został wpisany przez konsula do spisu wyborców, może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania. Z zaświadczeniem takim można głosować w dowolnym obwodzie głosowania w kraju, za granicą lub na polskim statku morskim.

Wniosek o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania składa się konsulowi, który sporządził spis wyborów, w którym wyborca jest ujęty. Wniosek należy złożyć najpóźniej w 2. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 7 października 2011 r.

Do odbioru zaświadczenia wyborca może upoważnić inną osobę. Wówczas wyborca sporządza wniosek o wydanie zaświadczenia i upoważnienie (może to być jeden dokument), w którym wskazuje swoje imię (imiona) i nazwisko oraz numer PESEL oraz dane osoby upoważnionej do odebrania zaświadczenia.

Wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania zostanie z urzędu skreślony ze spisu wyborców sporządzonego przez konsula. W razie utraty zaświadczenia nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego, ani wzięcie udziału w głosowaniu w obwodzie, w którym uprzednio było się ujętym w spisie.

- Wyborca przebywający w dniu wyborów na polskim statku morskim, w celu wzięcia udziału w głosowaniu powinien złożyć do kapitana statku wniosek o wpisanie do spisu wyborców w obwodzie utworzonym na statku, chyba, że posiada zaświadczenie o prawie do głosowania.

Wniosek o wpisanie do spisu składa się najpóźniej w 3. dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 6 października 2011 r.

Obwody głosowania na polskich statkach morskich utworzył Minister Infrastruktury, ich wykaz jest dostępny we wszystkich delegaturach Krajowego Biura Wyborczego oraz na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

- * Zgodnie z art. 34 ust. 1 i 2 i art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2011 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924) partie polityczne mają obowiązek złożenia Państwowej Komisji Wyborczej, w terminie do dnia 31 marca każdego roku – informacji finansowej o otrzymanej subwencji w poprzednim roku i o poniesionych z tej subwencji wydatkach, oraz sprawozdań o źródłach pozyskania środków

finansowych, kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje informacje i sprawozdania w ciągu 6 miesięcy od ich złożenia (art. 34a i art. 38a ustawy o pp). Komisja rozpatrzyła dotychczas i przyjęła bez zastrzeżeń informacje o wydatkach z subwencji za 2010 r. wszystkich partii politycznych, które ją otrzymały, tj. Partii Demokratycznej-demokracy.pl, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Sojuszu Lewicy Demokratycznej, Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej RP, Socjaldemokracji Polskiej.

Rozpatrzyła również sprawozdania finansowe 63 partii politycznych, z tego:

- 31 partii przyjęła bez zastrzeżeń (Ruch Katolicko-Narodowy, Porozumienie Polskie, Ruch Odrodzenia Gospodarczego im. Edwarda Gierka, Polskie Porozumienie Przedsiębiorczości i Pracy, Porozumienie Pokoleń, Konfederacja Polski Niepodległej, Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza, Ruch Przełomu Narodowego, Partia Postępu Antyklerykalna Polska, Stronnictwo Narodowe, Unia Lewicy III RP, Ruch Patriotyczny, Sztandar Matki Boskiej Licheńskiej Bolesnej Królowej Polski, Chrześcijańska Demokracja III RP, Inicjatywa Rzeczypospolitej Polskiej, Polski Ruch Monarchistyczny, Stronnictwo „Odrodzenie Rzeczypospolitej”, Polska Patriotyczna, Forum Samorządowe, Polska Partia Ekologiczna, Stronnictwo Narodowe im. Dmowskiego Romana, Stronnictwo Polska Racja Stanu, Obrona Narodu Polskiego, Lepsza Polska, Polski Ruch Uwłaszczeniowy, Unia Lewicy III RP, Liga Obrony Suwerenności, Partia Kobiet, Partia Demokratyczna-demokracy.pl, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP).
- sprawozdania 21 partii – ze wskazaniem uchybień polegających najczęściej na błędach w sporządzonych sprawozdaniach (Liga Polskich Rodzin, Partia Zielonych, Komunistyczna Partia Polski, Związek Weteranów Wojny, Ruch Ludowo Narodowy, Europa Wolnych Ojczyzn – Partia Polska, Polska Wspólnota Narodowa, Unia Polskich Ugrupowań Monarchistycznych, Demokratyczna Partia Lewicy, Wolność i Praworządność, Ruch Poparcia, Polska Partia Socjalistyczna, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów, Związek Słowiański, Ruch Odbudowy Polski, Elektorat, Przymierze Ludowo-Narodowe, Polska Partia Pracy-Sierpień 80, Polska Partia Internetowa, Unia Pracy, Sojusz Lewicy Demokratycznej).

- sprawozdania 11 partii zostały odrzucone z powodu prowadzenia gospodarki finansowej z naruszeniem wymogów określonych w ustawie (Partia Zielonych RP, Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna, Forum Ogólnospołeczne RP, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, Polska Partia Narodowa, Samoobrona Patriotyczna, Libertas, Polska Lewica, Prawica Rzeczypospolitej, Narodowe Odrodzenie Polski, Socjaldemokracja Polska).
  - Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła ponadto i przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania finansowe komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach uzupełniających do Senatu w okręgu nr 37, przeprowadzonych w dniu 6 lutego 2011 r. tj. komitetów wyborczych Platforma Obywatelska RP, Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawo i Sprawiedliwość, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Komitet Wyborczy Wyborców Henryka Tadeusza Stokłosa.
  - Państwowa Komisja Wyborcza udzieliła wyjaśnień:
    - w sprawie działalności określonej w art. 27 ustawy o partiach politycznych wyjaśniła, co następuje... Z treści art. 27 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857, z późn. zm.) wynika, prowadzenie przez partię polityczną działalności własnej polegającej na sprzedaży statutu lub programu partii, a także przedmiotów symbolizujących partię i wydawnictw popularyzujących cele i działalność partii politycznej oraz na wykonywaniu odpłatnie drobnych usług na rzecz osób trzecich z wykorzystaniem posiadanego sprzętu biurowego nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów. Jednakże działalność taka nie może mieć na celu pomnażania majątku partii, lecz ma służyć promowaniu jej celów statutowych, programu i symboli; prowadzenie takiej działalności w celach zarobkowych naruszałoby art. 24 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym majątek partii politycznej może być przeznaczony tylko na cele statutowe lub charytatywne.
- Przychody ze sprzedaży przedmiotów wymienionych w art. 27 ustawy nie stanowią środków przekazywanych partii politycznej w rozumieniu art. 25 ust. 1 ustawy, który dotyczy darowizn na rzecz partii. W związku z tym przedmioty te mogą być nabywane przez dowolne podmioty. Jednakże celem sprzedaży może być jedynie popularyzacja statutu, programu i symboli partii politycznej, nie zaś umożliwienie

innemu podmiotowi zarobkowania z wykorzystaniem majątku partii, co naruszałoby art. 24 ust. 2 ustawy. Z tego samego powodu partia nie może użyć swojej nazwy, symbolu graficznego lub logo osobie trzeciej w celu wykorzystywania w prowadzonej działalności gospodarczej, bowiem stanowiłoby to wykorzystywanie majątku partii na cele niewymienione w powołanym przepisie. Przepisy ustawy o partiach politycznych nie precyzują pojęcia „przedmiotów symbolizujących partię”, należy zatem przyjąć, że wyrażenie to oznacza przedmioty, których główną funkcją jest eksponowanie nazwy partii i jej symbolu graficznego, służące do zaznaczenia związku osoby, przedmiotu lub miejsca z daną partią polityczną.

- w sprawie dokonywania wpłat na rzecz partii politycznych za pośrednictwem serwisów internetowych pośredniczących w płatnościach zajęła stanowisko - że zgodnie z art. 36a ust. 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857, z późn. zm.) środki finansowe mogą być wpłacane na Fundusz Wyborczy jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą; ten sam wymóg dotyczy innych wpłat na rzecz partii politycznej, przekraczających minimalne wynagrodzenie za pracę obowiązujące w dniu poprzedzającym wpłatę (art. 25 ust. 5 ustawy). Wpłata, której dotyczą powyższe wymogi, może być dokonana zatem jedynie w taki sposób, że w wyniku operacji dokonanej przez darczyńcę obciążony zostaje jego rachunek bankowy, a beneficjentem jest partia polityczna. Serwisy internetowe obsługujące płatności (np. PayPal, BlueCash) działają na zasadzie pośrednictwa w przekazywaniu środków z rachunku bankowego wpłacającego (klienta) na rachunek bankowy partnera serwisu (sprzedawcy). Dokonanie płatności za pomocą takiego serwisu powoduje przelanie środków z rachunku bankowego wpłacającego na rachunek bankowy podmiotu prowadzącego serwis, a następnie przelanie ich z tego rachunku bankowego na rachunek bankowy partnera serwisu (beneficjenta). Korzystanie przez partię polityczną z tego typu serwisu prowadziło zatem do naruszenia wyżej opisanego wymogu ustawowego bezpośredniego przekazania środków z rachunku bankowego wpłacającego na rachunek bankowy partii politycznej. Należy przy tym zauważyć, że *ratio legis* art. 25 ust. 5 i art. 36a ust. 3 ustawy o partiach politycznych jest

zapewnienie jawności finansowania partii politycznych (art. 11 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 23a ustawy o partiach politycznych) przez udostępnienie informacji, kto dokonywał wpłat na rzecz partii, a także umożliwienie sprawdzenia, czy wpłaty dokonane przez darczyńców nie przekroczyły limitów, o których mowa w art. 25 ust. 4 i art. 36a ust. 1 i 2 ustawy. Wykazy wpłat na rzecz partii politycznej stanowią element sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 38 ust. 1 ustawy, do sprawozdania zaś dołącza się m. in. historię rachunków bankowych, jako dokument źródłowy umożliwiający m. in. weryfikację poprawności sporządzenia tych wykazów. Dokumenty sporządzone przez banki są wiarygodnym potwierdzeniem stanu faktycznego, bowiem banki są instytucjami finansowymi działającymi na podstawie przepisów wymuszających bardzo wysokie standardy. Udokumentowanie wpłat dokonywanych za pośrednictwem serwisu obsługującego płatności wymagałoby korzystania z dokumentów bankowych (opisujących wpłaty serwisu na rzecz partii politycznej) i dokumentów sporządzanych przez podmiot prowadzący ten serwis (opisujących wpłaty darczyńców na rachunek serwisu). Pozbawiłoby to dokumentację wysokiej wiarygodności gwarantowanej przez banki, a koniecznej dla zapewnienia realizacji celów określonych przez ustawodawcę.

- * W miesiącach czerwiec – sierpień 2011 r. w 68 gminach odbyły się wybory uzupełniające do rad gmin, przeprowadzone wskutek wygaśnięcia mandatu radnego, w 9 gminach wybory ponowne, przeprowadzone w wyniku stwierdzenia przez sądy nieważności wyboru radnego oraz w 3 gminach wybory przedterminowe: wójta Gminy Radzanów woj. Mazowieckie, wójta Gminy Goczałkowice Zdrój woj. śląskie, prezydenta miasta Wałbrzycha woj. dolnośląskie. W kolejnych terminach do dnia 6 listopada 2011 r. zarządzane zostały wybory w 42 gminach.

WSPÓLDZIAŁANIE I WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

- * W dniu 4 czerwca 2011 r. przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w uroczystości zakończenia pierwszej edycji Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Łódzkiego. W części roboczej spotkania referat na temat możliwych, innych niż obecnie matematycznych kryteriów podziału mandatów

przedstawił K. Lorentz, dyrektor zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczej w Krajowym Biurze Wyborczym.

- * W dniu 6 czerwca 2011 r. na zaproszenie Europejskiego Instytutu na Rzecz Demokracji (EID) przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej S. Jaworski i sekretarz PKW K. Czaplicki spotkali się z grupą dziesięciu parlamentarzystów z Kirgistanu. Omówiono rozwiązania prawne oraz praktykę organizacji i przeprowadzania wyborów, w tym tworzenie i rolę komitetów wyborczych.
- * W dniu 6 czerwca 2011 r. dyrektor i wicedyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów Krajowego Biura Wyborczego B. Tokaj i R. Drapiński na zaproszenie Instytutu Spraw Publicznych uczestniczyli w seminarium pt. Wyborca w sieci, poświęconym m.in. prezentacji raportu o kampaniach profrekwencyjnych w Internecie.
- * W dniach 16-18 czerwca 2011 r. sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczył w XX Jubileuszowej Konferencji Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Europy Środkowej i Wschodniej (ACEEEO), która odbyła się w Budapeszcie (Węgry). Tematem konferencji była „Niezależność organów zarządzających wyborami”. Sekretarz Czaplicki w pierwszym dniu obrad poświęcił swoje wystąpienie dwudziestoletniej działalności Stowarzyszenia. W drugim dniu konferencji przewodniczył sesji problemowej na temat roli niezależnych organów wyborczych i wprowadzenia nowych technologii głosowania. W swoim wystąpieniu okolicznościowym powiedział: „Dwadzieścia lat temu, w dniach 30 lipca – 2 sierpnia 1991 r., Budapeszt był miejscem niezwykłego jak na owe czasy wydarzenia. W stolicy Węgier spotkali się ludzie, których idea była budowa demokratycznych rządów prawa, a w tym i demokratycznych procedur wyborczych. Pochodzili z różnych stron świata, reprezentowali różne poglądy polityczne, środowiska społeczne i zawodowe, ale łączyło ich jedno przekonanie: o nieuchronności demokratycznych przemian ustrojowych w naszym regionie i o konieczności wspólnych działań wspomagających te procesy. Inicjatorem spotkania i dobrym duchem całego przedsięwzięcia była Międzynarodowa Fundacja na rzecz Systemów Wyborczych (IFES), której wieloletni prezydent a nasz wielki przyjaciel Richard Soudriette jest, oczywiście, w tym

świętecznym dniu razem z nami. Zawiązany wówczas Komitet Organizacyjny na rzecz utworzenia Regionalnego Stowarzyszenia Administratorów Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy od początku miał wielkie wsparcie władz i instytucji węgierskich, zwłaszcza Krajowego Biura Wyborczego Węgier, z którego pomocy nasze Stowarzyszenie mocno korzysta po dziś dzień. Ojcami założycielami naszego Stowarzyszenia, reprezentującymi organy wyborcze, byli przedstawiciele Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Węgier, Polski, Rumunii oraz Jugosławii, a więc krajów w większości do dziś uczestniczących aktywnie w pracach Stowarzyszenia. Przewodnym celem utworzenia Stowarzyszenia urzędników wyborczych było zbudowanie forum dla swobodnej wymiany poglądów, doświadczeń i opinii dotyczących organizowania wolnych i uczciwych wyborów oraz ustalania niezbędnych w tym zakresie procedur i gwarancji prawnych. W moim przekonaniu cel ten stale jest obecny w działaniach Stowarzyszenia, w których na równych zasadach mogą uczestniczyć przedstawiciele krajów o ugruntowanej względnie demokracji, jak i krajów wchodzących na drogę przemian demokratycznych. Jest to niewątpliwie wielka wartość, którą wypracowaliśmy wszyscy razem przez okres istnienia naszej organizacji. Drugą, nie mniejszą wartością jest możliwość wymiany praktycznych doświadczeń i poznanie referencyjnych zagadnień, przed jakimi stają lub staną niedługo organy wyborcze. Zmieniająca się rzeczywistość społeczna, techniczna, ekonomiczna itp. stawia przed organizatorami wyborów coraz to nowe wyzwania. Stąd tak ważna jest codzienna praca informacyjna naszego Sekretariatu, ale też i właściwy dobór problematyki na coroczną Konferencję.

Wystarczy przypomnieć o tak ważkich problemowo zagadnieniach, jak:

- przejrzystość i uczciwość procedur wyborczych oraz bezpieczeństwo wyborów (konferencja w Budapeszcie – 1993 r., w Moskwie – 1997 i 2002, w Wilnie – 1998 r., w Konstanty – 2008 r., w Erewaniu – 2009 r.);
- edukacja obywateli i podmiotów wyborczych (konferencja w Moskwie – 1997 r., w Bratysławie – 1999 r., w Tiranie – 2004 r., w Strasburgu – 2007 r.)
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w wyborach (konferencja w Siofok – 1995 r., w Warszawie – 2000 r., w Londynie – 2003 r.)
- jawność finansowania kampanii wyborczych (konferencja w Brijuni – 2001 r.)

Towarzyszące konferencjom warsztaty z udziałem przedstawicieli świata nauki i instytucji międzynarodowych pozwalają nam, jak sądzę, stale poszerzać swoją wiedzę o rozwiązaniach wspomagających dążenie do organizowania wyborów na coraz wyższym poziomie tak od strony prawnej, jak i technicznej. O dorobku naszego Stowarzyszenia, autentycznie dużego, z którego korzystamy na co dzień w pracy w macierzystych krajach będzie jeszcze z pewnością mowa wiele razy. Chciałbym jednak, patrząc z perspektywy niemal dwudziestoletniego mojego uczestnictwa w strukturach Stowarzyszenia, ukazać jeszcze jedną wielką wartość płynącą ze wspólnej naszej pracy. Mam tu na myśli szczególnego rodzaju więzi, jakie między nami się zawiązują. Mimo znacznych nieraz odległości dzielących nasze kraje, chcemy i potrafimy utrzymywać kontakty nie tylko na poziomie instytucjonalnym, ale też i osobistym. Umiemy się cieszyć osiągnięciami wyborczymi innych, jak i ich pomyślnością w życiu osobistym. Z tym większą radością przyjeżdżałem na spotkania doroczne Stowarzyszenia. Wiedząc, iż zobaczę – proszę wybaczyć, że wymieniam tylko niektórych – od wielu lat dobrych znajomych:

Livię Skultetyovą, Dyrektora Departamentu Wyborów i Referendów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Słowacji, Zenonasa Vaigauskasa – przewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Litwy, Arnisa Cimdarsa – przewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Łotwy, Validimira Shapovala – przewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy, Stanislava V. Vavilova, Wiceprzewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Federacji Rosyjskiej, wspomnianego już Richarda Soudrietta, Manuela Lopeza - dyrektora Federalnego Instytutu Wyborczego z Meksyku.

Szczególne słowa wspomnieniowe należą się Sekretarzowi Generalnemu Stowarzyszenia Zoltanowi Tothowi, od początku wykonującego swoją funkcję z wielkim zaangażowaniem. Nie będę daleki od prawdy stwierdzając, iż dorobek, pozycja i wysoki autorytet Stowarzyszenia w międzynarodowym ruchu na rzecz demokratycznych wyborów to zasługa Zoltana Totha. W jego działaniach oraz pracach Stowarzyszenia niezmiernie znaczące było wsparcie ze strony Sekretariatu. Panie i Panowie pracujący w Sekretariacie stwarzali też zawsze życzliwą atmosferę, służąc wszelką pomocą. Dziękuję Wam za to. Kończąc, chcę jeszcze raz podkreślić, że w

moim przekonaniu Stowarzyszenie jak na dwudziestolatka jest bardzo dojrzałe programowo i organizacyjnie, chociaż nie wyczerpało na pewno swoich możliwości mądrego i efektywnego działania na rzecz umocnienia i propagowania idei wolnych i uczciwych wyborów. Czuję się zaszczycony mogąc w tym dziele uczestniczyć”.

- * W dniu 26 lipca 2011 r. na prośbę MSZ zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej S. Kosmał i sekretarz Komisji K. Czaplicki spotkali się z dziennikarzami z Etiopii. Przedstawiono rozwiązania polskiego prawa wyborczego, organizację wyborów, prowadzenie kampanii wyborczej.
- * W dniu 9 sierpnia 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej St. Jaworski, zastępca przewodniczącego S. Kosmał, członek Komisji W. Ryms, sekretarz K. Czaplicki oraz dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów B. Tokaj, spotkali się z przedstawicielami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) OBWE na temat ewentualnej obserwacji wyborów w dniu 9 października 2011 r. przez misję ODIHR.
- * W dniu 31 sierpnia 2011 r. przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej na zaproszenie OBWE/ODIHR uczestniczyli w konferencji z delegacją organów wyborczych Gruzji. Sekretarz Czaplicki wygłosił wystąpienie nt. „Ewidencja wyborców w Polsce”. W przeddzień konferencji przewodniczący Gruzińskiej Komisji Wyborczej spotkał się w siedzibie PKW z K. Lorentzem dyrektorem Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych KBW, w celu poznania rozwiązań polskiego prawa wyborczego w zakresie finansowania i rozliczania kampanii wyborczych.

INFORMACJE PRAWNE

- * W dniu 27 lipca 2011 r. Naczelny Sąd Administracyjny wydał postanowienie w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego rozstrzygające również sporną często kwestię trybu wnoszenia skarg na uchwały rad w tych sprawach.

Sygn. akt II OSK 1592/11

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2011 r.

Naczelny Sad Administracyjny w składzie:

Sędzia NSA Włodzimierz Ryms

po rozpoznaniu w dniu 27 lipca 2011 r.,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Ogólnoadministracyjnej

skargi kasacyjnej Jana Kopcia

od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z

dnia 19 maja 2011 r., sygn. akt II SA/Ke 250/11

w zakresie odrzucenia skargi Jana Kopcia

na uchwałę Rady Gminy Opatowiec

z dnia 30 marca 2011 r., nr VII/34/2011

w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w Kielcach do ponownego rozpoznania.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 19 maja 2011 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Kielcach odrzucił skargę Jana Kopcia na uchwałę Rady Gminy Opatowiec z dnia 30 marca 2011 r. w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego. W uzasadnieniu Sąd wskazał, że zaskarżona uchwała została doręczona skarżącemu w dniu 1 kwietnia 2011 r. Siedmiodniowy termin do złożenia skargi do sądu administracyjnego, stosownie do art. 191 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2010 r., Nr 176, poz. 1190 ze zm.), dalej Ordynacja, upływa z dniem 8 kwietnia 2011 r. Skarżący wniósł skargę w dniu 14 kwietnia 2011 r., a zatem z uchybieniem terminu.

W skardze kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 145 § 1 pkt 1 lit. c w związku z art. 85 (prawidłowo z art. 58) ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270 ze zm.), dalej P.p.s.a. Skarżący podniósł, że w terminie do zaskarżenia uchwały złożył zawiadomienie do Wojewody Świętokrzyskiego informując o naruszenie ustawy o samorządzie gminnym. Sąd pierwszej instancji nie zbadał przyczyn uchybienia terminu do wniesienia skargi. Wnoszący skargę kasacyjną podniósł, że Sąd może przywrócić termin do dokonania czynności, jeżeli uchybienie terminu nastąpiło z przyczyn niezawinionych przez stronę.

Naczelnny Sad Administracyjny zważył, co następuje:

Przepis art. 191 ust. 1 Ordynacji, w brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 5 września 2008 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 180, poz. 1111), która weszła w życie z dniem 25 października 2008 r. i ma zastosowanie do kadencji następujących po kadencji, w czasie której weszła w życie, stanowi, że zainteresowanemu (radnemu) służy skarga od uchwały rady o wygaśnięciu mandatu radnego do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały. Przepis ten wprost uregulował kwestię wnoszenia skargi do sądu administracyjnego przez radnego (uprzednio prawo radnego do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu radnego wywodzono z art. 101 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym). Jakkolwiek art. 191 Ordynacji reguluje kwestię terminu do wniesienia skargi (7 dni od dnia doręczenia uchwały), to nie odnosi się do trybu jej wnoszenia (czy skargę wnosi się w tym terminie bezpośrednio do Sądu, czy za pośrednictwem organu). Należy bowiem wskazać, że czym innym jest określenie terminu do wniesienia skargi, a czym innym tryb wnoszenia skargi. Ordynacja nie reguluje wszystkich kwestii dotyczących wnoszenia skargi do sądu administracyjnego, a wobec tego poza szczególnymi uregulowaniami przyjętymi w Ordynacji, mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Wykładnia art. 53 i 54 P.p.s.a. prowadzi do przyjęcia, że niezależnie od terminu do wniesienia skargi, odrębnie uregulowana jest kwestia trybu wnoszenia skargi (art. 54 P.p.s.a.), do którego dostosowane jest postępowanie przed

sądami administracyjnymi. Zgodnie z art. 54 § 1 P.p.s.a. skargę do sądu administracyjnego wnosi się za pośrednictwem organu, którego działanie lub bezczynność są przedmiotem skargi. Ten tryb wnoszenia skargi ma zastosowanie w każdym przypadku, chyba że ustawa szczególna stanowi inaczej (np. art. 13 ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. Prawo o zgromadzeniach, art. 30 c ust 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju). Tak więc z przepisu art. 191 ust. 1 Ordynacji, który określa tylko termin do wniesienia skargi, nie można wprowadzać wniosku, że przepis ten zmienia tryb wnoszenia skargi określony w art. 54 § 1 P.p.s.a. Z art. 205 Ordynacji samorządowej wynika natomiast, że termin do wniesienia skargi na uchwałę rady gminy jest zachowany, jeżeli przed upływem terminu skarga zostanie złożona, co jest równoznaczne z tym, że przed końcem tego terminu skarga powinna być złożona w urzędzie gminy (w godzinach urzędowania urzędu gminy). Jest to przepis szczególny, który wyłącza możliwość zachowania terminu poprzez oddanie pisma w polskim urzędzie pocztowym.

Reasumując - termin do wniesienia skargi do sądu administracyjnego za pośrednictwem organu na uchwałę rady gminy o wygaśnięciu mandatu radnego jest zachowany, jeżeli przed upływem tego siedmiodniowego terminu, stosownie do przepisu art. 205 ust. 1 Ordynacji samorządowej w związku z art. 191 ust. 1 Ordynacji oraz art. 54 § 1 P.p.s.a., skarga zostanie złożona w urzędzie gminy (w godzinach urzędowania urzędu gminy). Tym samym Naczelny sąd Administracyjny podziela stanowisko wyrażone w postanowieniach NSA z dnia 21 lipca 2011 r., sygn. akt II OSK 1423/11 oraz z dnia 1 kwietnia 2011 r., sygn. akt II OSK 648/11.

Uchwała o wyganiu mandatu radnego jest podejmowana przez radę gminy w postępowaniu, w którym przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego nie mają zastosowania. Nie oznacza to jednak, że organ nie ma obowiązku pouczenia radnego o przysługujących mu środkach zaskarżenia uchwały i sposobie wniesienia skargi na uchwałę do sądu administracyjnego, gdyż obowiązek udzielenia takiego pouczenia wynika z ogólnej zasady praworządnego działania organów administracji publicznej oraz pogłębienia zaufania do organów administracji publicznej. Brak takiego pouczenia powoduje, że uchybienie terminu do wniesienia skargi jest niezawinione przez stronę i może być podstawą wniosku o przywrócenie terminu.

W rozpoznawanej sprawie uchwała Rady Gminy Opatowice z dnia 30 marca 2011 r. w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego została doręczona skarżącemu w dniu 1 kwietnia 2011 r. Termin do złożenia skargi w organie (urzędzie gminy) upłynął z dniem 8 kwietnia 2011 r. Skarżący nie złożył skargi w tym terminie. Dopiero w dniu 14 kwietnia 2011 r. skarżący wniósł skargę bezpośrednio do Sądu. Skarga została przesłana do organu celem nadania jej prawidłowego biegu, stosownie do art. 54 § 1 P.p.s.a. Następnie Rada Gminy Opatowice przekazała skargę wraz z odpowiedzią na skargę i aktami sprawy do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach.

W tej sprawie, z przekazanych do Sądu akt sprawy wynika, że uchwała z dnia 30 marca 2011 r. została doręczona skarżącemu bez pouczenia co do sposobu i terminu wniesienia skargi do sądu administracyjnego. W tym stanie rzeczy obowiązkiem Sądu było zwrócenie uwagi skarżącemu na to, jaki jest termin i tryb wnoszenia skargi na uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu radnego, jakie są skutki wniesienia skargi po upływie terminu oraz że skarżący, który nie dokonał czynności w terminie bez swojej winy ma prawo do złożenia wniosku o przywrócenie terminu. Taki obowiązek Sądu wynika z art. 6 P.p.s.a., który stanowi, że sąd administracyjny powinien udzielać stronom występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczać ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań. Ma to szczególne znaczenie w sprawach ze skargi na uchwałę rady gminy o wygaśnięciu mandatu radnego z uwagi na krótkie terminy, w których sprawa powinna być rozpoznana przez Sąd administracyjny, ale przede wszystkim z uwagi na skutki, jakie powoduje prawomocne oddalenie skargi, które to skutki powoduje także prawomocne odrzucenie skargi. Po pierwsze, z dniem uprawomocnienia się wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę, ale także postanowienia odrzucającego skargę, wygasa mandat radnego. Po drugie, prawomocne oddalenie skargi (odrzucenie skargi) powoduje wszczęcie postępowania w celu obsadzenia mandatu radnego w drodze wyborów uzupełniających (w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców) albo w drodze uchwały rady o wystąpieniu na miejsce radnego, którego mandat wygasł kandydata z tej samej listy (w gminach liczących powyżej 20 000 mieszkańców). Oznacza to, że nie zwrócenie uwagi

skarżącemu na przysługujące mu prawo do złożenia wniosku o przywrócenie terminu przed wydaniem postanowienia o odrzuceniu skargi powoduje, iż późniejsze złożenia takiego wniosku, po odrzuceniu skargi, gdy jest on w pełni zasadny wywołuje konsekwencje, które odnoszą się do skutków wywołanych odrzuceniem skargi.

Z tych względów należy przyjąć, iż prawidłowe stosowanie przepisu art. 58 § 1 pkt 2 P.p.s.a., co do tego czy skarga na uchwały rady gminy o wygaśnięciu mandatu radnego została wniesiona po upływie terminu, nie może pomijać tego, czy radny został pouczone o terminie i sposobie wniesienia skargi do sądu administracyjnego. Brak takiego pouczenia, z uwagi na skutki odrzucenia skargi, uzasadniał skorzystanie przez sąd z powinności pouczenia skarżącego o prawie do złożenia wniosku o przywrócenie terminu już po wyniesieniu skargi, a nie dopiero po jej odrzuceniu (art. 6 P.p.s.a.). W tej sprawie należy mieć na uwadze także to, że sąd rozpoznawał sprawę na rozprawie, w której brał udział skarżący. Oznacza to, że zarzut naruszenia art. 58 § 1 pkt 2 P.p.s.a. jest uzasadniony. Wprawdzie w skardze kasacyjnej został wskazany art. 85 P.p.s.a., jednakże jest to oczywista omyłka pisarska (błąd czeski), gdyż z uzasadnienia skargi kasacyjnej wynika, iż chodzi o naruszenie art. 58 a nie art. 85 P.p.s.a. Uchylenie zaskarżonego postanowienia, z uwagi na nieodniesienie się Sądu do braku pouczenia skarżącego o terminie i sposobie wniesienia skargi oraz niepouczenie skarżącego o prawie do złożenia wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi, powoduje, że skarżący może złożyć wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi, z tym że z uwagi na przepis art. 87 § 1 P.p.s.a., pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu należy wnieść do sądu w ciągu 7 dni od dnia doręczenia postanowienia NSA.

W tym stanie rzeczy Naczelny Sad Administracyjny na podstawie art. 185 § 1 P.p.s.a. orzekł jak w sentencji.